നിരാകരണപത്രം

(Disclaimer)

പ്രാദേശിക ഭാഷയിൽ വിവർത്തനം ചെയ്ത വിധിന്യായം നിർമ്മിത ബുദ്ധ്യാധിഷ്ഠിത വിവർത്തന ഉപകരണത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ കേരള ഹൈക്കോടതിയിലെ ഐ.റ്റി. ഡയറക്ടറേറ്റ് സാധൂകരിച്ചിട്ടുള്ളതാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇതിന്റെ ഉള്ളടക്കത്തിൽ ആശയപരമായോ സാംഗത്യപരമായോ വ്യാകരണപരമായോ ആഖ്യാനപരമായോ തെറ്റുകൾ കടന്നു കൂടാൻ സാധ്യതയുള്ളതാണ്. ഈ തർജ്ജമ കേവലം വ്യവഹാരകക്ഷികളുടെയും പൊതുജനങ്ങളുടെയും പൊതുവായ അറിവിലേക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളതുമാണ്. ഔദ്യോഗികവും പ്രായോഗികവുമായ എല്ലാ ആവശ്യങ്ങൾക്കും വിധി നിർവഹണ നടപ്പാക്കലുകൾക്കും പ്രസ്തുത വിധിന്യായത്തിന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് പതിപ്പ് ആധികാരികവും അന്തിമവും ആയിരിക്കും.

ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനവും മറ്റുള്ളവരും

v.

റാഞ്ചി ബ്രഹ്മപുത്ര മെറ്റാലിക്സ് ലിമിറ്റഡും മറ്റൊരാളും

(2020-ലെ സിവിൽ അപ്പീൽ നമ്പറുകൾ 3860-3862)

2020 ഡിസംബർ 01

[ജസ്റ്റിസ് ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ്, ജസ്റ്റിസ് ഇന്ദു മൽഹോത്ര]

ബീഹാർ വൈദ്യുതി തീരുവ നിയമം, 1948 - വകുപ്പ് 9 - ജാർഖണ്ഡ് വ്യാവസായിക നയം, 2012 - അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50 ശതമാനം അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ് നൽകിക്കൊണ്ട് 16.06.2012-ന് സംസ്ഥാന സർക്കാർ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു - വിവിധ വിഭാഗങ്ങൾക്ക് കീഴിൽ, ഉൽപ്പാദന തീയതിയുടെ അടുത്ത സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ മാത്രമേ വ്യവസായ യൂണിറ്റുകൾക്ക് റീഇംബേഴ്സ്മെന്റ്/സബ്സിഡി മുതലായവയ്ക്ക് അർഹതയുള്ളൂ എന്ന് നയം വിഭാവനം ചെയ്തു - വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ നിബന്ധനകൾ നടപ്പിലാക്കുന്ന വിജ്ഞാപനങ്ങൾ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വകുപ്പുകൾ ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ പുറപ്പെടുവിക്കുമെന്നും നയത്തിൽ വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നു - സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വകുപ്പുകൾ ഒരു മാസത്തെ സമയക്രമം പാലിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടു - ഒടുവിൽ, സംസ്ഥാന സർക്കാർ 08.01.2015-ന് ഒരു ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു, എന്നാൽ അത് പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തി - എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ച റിട്ട് ഹർജി - 2012 ലെ വ്യാവസായിക നയം മുന്നോട്ടുവച്ച പ്രഖ്യാപനത്തിന് വിരുദ്ധമായതിനാൽ വിജ്ഞാപനത്തിലെ ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകുന്ന ഖണ്ഡം റദ്ദാക്കണമെന്ന് എതിർകക്ഷി ഹൈക്കോടതിയിൽ വാദിച്ചു - പകരമായി, വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിക്കാൻ അർഹതയുണ്ടെന്ന് നിർദ്ദേശം നൽകണമെന്ന് എതിർകക്ഷി ആവശ്യപ്പെട്ടു - 'സംസ്ഥാന അധികാരികളുടെ അലസമായ സമീപനം' അല്ലാതെ കാലതാമസത്തിന് പ്രത്യേക കാരണമൊന്നുമില്ലെന്നും 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പുറപ്പെടുവിച്ച് ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ഇളവ് പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ടതായിരുന്നുവെന്നും ഹൈക്കോടതി വിധിച്ചു - സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വാണിജ്യ നികുതി വകുപ്പ് 08.01.2015-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച വിജ്ഞാപനം ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെ വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും അതിന് ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകുന്ന ഖണ്ഡം റദ്ദാക്കേണ്ടതുണ്ടെന്നും ഹൈക്കോടതി നിഗമനം ചെയ്തു - 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ തീയതി മുതൽ (2011 ഏപ്രിൽ 1) വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നതായി കണക്കാക്കി - 2011-12, 2012-13, 2013-14

സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലെ വൈദ്യുതി തീരുവ, എതിർകക്ഷിയുടെ വൈദ്യുതി തീരുവയോടുള്ള ഭാവി ബാധ്യതയുമായി ക്രമീകരിക്കാൻ നിർദ്ദേശിച്ചു - അപ്പീലിലെ വിധി: വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഒരു നിയമപരമായ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു, എന്നാൽ 08.01.2015 മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന വിധത്തിൽ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിലൂടെ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ സ്വഭാവം അത് നിരാകരിക്കുന്നു - നയപരമായ കാരണങ്ങളാലോ പൊതുതാൽപ്പര്യത്താലോ ഉള്ള ഒരു ന്യായീകരണവും ഹൈക്കോടതിയിലോ സുപ്രീം കോടതിയിലോ ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിലെ കാലതാമസത്തിന് നൽകിയിട്ടില്ല - വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിലെ കാലതാമസത്തിന് സംസ്ഥാനം ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, അത് പൊതുതാൽപ്പര്യത്തിന് വേണ്ടിയുള്ളതാണെന്ന് കാരണങ്ങൾ നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ അത്തരമൊരു നടപടി ഏകപക്ഷീയവും അനുച്ഛേദം 14-ന്റെ ലംഘനവുമാണ് - നിലവിലെ കേസിൽ, എതിർകക്ഷിക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ അർഹതയുണ്ട് - എന്നിരുന്നാലും, എതിർകക്ഷിക്ക് 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്ക് റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ അർഹതയില്ല - 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചതിന് ശേഷമുള്ള സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ അവകാശം ലഭിക്കും - 17.08.2011 മുതൽ എതിർകക്ഷി ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചു - അതിനാൽ, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലിലുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് ശരിവയ്ക്കുന്നു.

തത്വങ്ങൾ/സിദ്ധാന്തങ്ങൾ - പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ - ഉത്ഭവവും പരിണാമവും - ചർച്ച ചെയ്യപ്പെട്ടു.

തത്വങ്ങൾ/സിദ്ധാന്തങ്ങൾ - പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ എന്നിവ - അവ തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം - ചർച്ച ചെയ്യപ്പെട്ടു.

അപ്പീലുകൾ തീർപ്പാക്കികൊണ്ട് ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

1. നിലവിലെ കേസിൽ, ഹൈക്കോടതിയിൽ പ്രതിരോധത്തിനായി സംസ്ഥാനം ഉന്നയിച്ച വാദങ്ങളിൽ ഈ കോടതിക്ക് ഒരു കഴമ്പും കാണാൻ കഴിയില്ല. ഈ കേസിൽ സംസ്ഥാനം ഗൗരവമേറിയ ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തുക മാത്രമല്ല, സംസ്ഥാനത്ത് വ്യവസായവൽക്കരണം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനുള്ള അതിന്റെ പ്രഖ്യാപിത ആഗ്രഹത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതുമാണ് ഈ പ്രഖ്യാപനം. നയരേഖയിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു:

(i) **പ്രോത്സാഹനങ്ങളുടെ സ്വഭാവം;**

(ii) **ഇൻസെന്റീവുകൾ ലഭ്യമാകുന്ന കാലയളവ്; കൂടാതെ**

(iii) 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിനായി സംസ്ഥാന സർക്കാർ അതിന്റെ വകുപ്പുകൾ വഴി തുടർനടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ട സമയപരിധി. [ഖണ്ഡിക 43][78-എഫ്-എച്ച്]

2. മുകളിൽ പറഞ്ഞ നിബന്ധനകളിൽ സംസ്ഥാനം ഗൗരവമേറിയ ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തിയിട്ടും, സംസ്ഥാനത്തിനുള്ളിലെ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളുടെ നിയമാനുസൃതമായ അവകാശം നിഷേധിക്കുന്നത് വ്യക്തമായും അന്യായവും ഏകപക്ഷീയവുമാണ്. വാസ്തവത്തിൽ, വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഒരു നിയമപരമായ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു, എന്നാൽ 2015 ജനുവരി 8 മുതൽ ഭാവികാല പ്രാബല്യം വരുത്തുന്നതിലൂടെ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെ അത് നിരാകരിച്ചു. വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ കാലതാമസം വരുത്തിയതിന് നയപരമായ കാരണങ്ങളാലോ പൊതുതാൽപ്പര്യ പ്രകാരമുള്ള കാരണങ്ങളാലോ ഹൈക്കോടതിയിലോ ഈ കോടതിയിലോ ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകിയിട്ടില്ല. സർക്കാരിന്റെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള കാലതാമസത്തിനുള്ള കാരണങ്ങളെക്കുറിച്ച് വാദങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും നിശബ്ദമാണ്, കൂടാതെ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ നിബന്ധനകൾക്ക് വിരുദ്ധമായി, ഇളവ് ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെയുള്ളതാക്കുന്നതിന് ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകുന്നില്ല. [ഖണ്ഡിക 44][79-എ-സി]

3. റിട്ട് ഹർജിക്കാരന് നിക്ഷിപ്ത അവകാശമില്ലെന്ന് സംസ്ഥാനം വാദിക്കുന്നത് ഒരു കാര്യമാണ്, എന്നാൽ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ വിഭാവനം ചെയ്ത കാലയളവിനുള്ളിൽ ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്താത്തതിന്റെ കാരണങ്ങൾ വെളിപ്പെടുത്താൻ സംസ്ഥാനം ബാധ്യസ്ഥമല്ലെന്ന് വാദിക്കുന്നത് തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായ കാര്യമാണ്. സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തവും നയരേഖയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ അത് ഏറ്റെടുത്ത ഗൗരവമേറിയ ബാധ്യതയും അത്തരമൊരു സംസ്ഥാന അധികാര ആശയം സ്വീകരിക്കുന്നതിനെ എതിർക്കുന്നു. സ്വന്തം ഇഷ്ടപ്രകാരം സംഭാവനകൾ നൽകുന്ന ഒരു പരമാധികാരിയാണിതെന്ന കൊളോണിയൽ ധാരണയെ സംസ്ഥാനം ഉപേക്ഷിക്കണം. പൊതുമണ്ഡലത്തിൽ സംസ്ഥാനം മുന്നോട്ടുവയ്ക്കുന്നതനുസരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുമെന്ന ന്യായമായ പ്രതീക്ഷകൾക്ക് അതിന്റെ നയങ്ങൾ കാരണമാകുന്നു. അതിന്റെ എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളിലും, സംസ്ഥാനം ന്യായമായും സുതാര്യമായും പ്രവർത്തിക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥമാണ്. ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14 സ്വീകരിക്കുന്ന ഏകപക്ഷീയമായ സംസ്ഥാന നടപടിക്കെതിരായ വാദാനത്തിന്റെ ഒരു പ്രാഥമിക ആവശ്യകതയാണിത്. സ്വകാര്യ പൗരന്മാരുടെയും സ്വകാര്യ ബിസിനസിന്റെയും അവകാശങ്ങൾ നിഷേധിക്കുന്നത് പൊതുതാൽപ്പര്യത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള ഒരു ആവശ്യകതയ്ക്ക്

ആനുപാതികമായിരിക്കണം. സംസ്ഥാന അധികാരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ ആശയം ഈ കോടതി സ്ഥിരമായ തീരുമാനങ്ങളിലൂടെ അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. [ഖണ്ഡിക 45][79-സി-എഫ്]

4. അതിനാൽ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രകാരം സംസ്ഥാനം എതിർകക്ഷിയോടും സമാനമായ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളോടും ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തിയിട്ടുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാണ്. അടുത്ത അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ 50 ശതമാനം റിബേറ്റ്/കിഴിവ് വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്ന ഈ പ്രഖ്യാപനം അവരുടെ ഭാഗത്ത് ന്യായമായ ഒരു പ്രതീക്ഷയ്ക്ക് കാരണമായി. എന്നിരുന്നാലും, നിശ്ചിത സമയത്തിനുള്ളിൽ ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാത്തതിനാലും, ഇളവ് ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെ മാത്രം അനുവദിച്ചതിനാലും, സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള പ്രതീക്ഷയും വിശ്വാസവും ലംഘിക്കപ്പെട്ടു. വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ കാലതാമസം വരുത്തിയതിന് സംസ്ഥാനം ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, അത് പൊളിതാൽപ്പര്യ പ്രകാരമാണ് എന്നതിന് കാരണങ്ങൾ നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ അത്തരമൊരു നടപടി ഏകപക്ഷീയവും അനുച്ഛേദം 14-ന്റെ ലംഘനവുമാണെന്ന് ഈ കോടതി വിശ്വസിക്കുന്നു. [ഖണ്ഡിക 46][80-എ-സി]

5. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ പ്രതിക്ക് അർഹതയുണ്ടോ എന്ന ചെറിയ പ്രശ്നത്തിന്, ഉണ്ട് എന്നാണ് ഉത്തരം. എന്നിരുന്നാലും, 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്ക് ഇളവ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അർഹതയില്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ ഖണ്ഡം 35.7(ബി) പ്രകാരം, ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചതിന് ശേഷമുള്ള സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ അവകാശം ലഭിക്കും. എതിർകക്ഷി 2011 ഓഗസ്റ്റ് 17-ന് ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചു. അതിനാൽ, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലേക്കുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് സ്ഥിരീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അവസാനമായി, ഈ വിധിന്യായത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന കാരണങ്ങളാൽ വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അർഹതയുണ്ടെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിഗമനത്തോട് ഈ കോടതി യോജിക്കുന്നു. കൂടാതെ, അനുവദിച്ച ഇളവ് 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിൽ മാത്രമായി പരിമിതപ്പെടുത്തും. [ഖണ്ഡിക 51][85-ബി-ഡി]

നാഷണൽ ബിൽഡിംഗ്സ് കൺസ്ട്രക്ഷൻ കോർപ്പറേഷൻ vs എസ്. രഘുനാഥൻ (1998) 7 SCC 66 : [1998] 1 Suppl. SCR 156; *മോണറ്റ് ഇസ്പാറ്റ് ആൻഡ് എനർജി ലിമിറ്റഡ് vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* (2012) 11 SCC 1 : [2012] 7 SCR 644; *യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ vs ലഫ്റ്റനന്റ് കേണൽ പി.കെ. ചൗധരി* (2016) 4 SCC 236 : [2016] 2 SCR 426; *ഫുഡ് കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ vs*

കാമധേനു കാറ്റിൽ ഫീഡ് ഇൻഡസ്ട്രീസ് (1993) 1 SCC 71 : [1992] 2 Suppl. SCR 322; *നോയിഡ എന്റർപ്രണേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ vs നോയിഡ* (2011) 6 SCC 508 : [2011] 8 SCR 25; *ഇന്ത്യൻ കൗൺസിൽ ഫോർ എൻവിറോ-ലീഗൽ ആക്ഷൻ vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* (2011) 8 SCC 161: [2011] 9 SCR 146 - **എന്നീ കേസുകൾ ആശ്രയിച്ചു.**

ബീഹാർ സംസ്ഥാനം v. കല്യാൺപൂർ സിമന്റ് ലിമിറ്റഡ് (2010) 3 SCC 274 : [2010] 1 SCR 928; *മാനുവൽസൺസ് ഹോട്ടൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് vs കേരള സംസ്ഥാനം* (2016) 6 SCC 766 : [2016] 3 SCR 718; *മോത്തിലാൽ പദമ്പത് സാഗർ മിൽസ് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് v. ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം* (1979) 2 SCC 409: [1979] 2 SCR 641; *മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം v. ഭൈലാൽ ഭായ്* AIR 1964 SC 1006 : [1964] SCR 261; *സുഗൻമാൽ v. മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം* AIR 1965 SC 1740; *മഫത്‌ലാൽ ഇൻഡസ്ട്രീസ് ലിമിറ്റഡ് v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* (1997) 5 SCC 536 : [1996] 10 Suppl. SCR 585; *അമർജിത് സിംഗ് അലുവാലിയ (ഡോ) vs പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം,* (1975) 3 SCC 503 : [1975] 3 SCR 82; *സുഖ്ദേവ് സിംഗ് vs ഭഗത്റാം സർദാർ സിംഗ് രഘുവംശി,* (1975) 1 SCC 421 : [1975] 3 SCR 619 *(ജസ്റ്റിസ് കെ കെ മാത്യുവിന്റെ യോജിക്കുന്ന അഭിപ്രായത്തോടെ); രമണ ദയറാം ഷെട്ടി vs ഇന്റർനാഷണൽ എയർപോർട്ട് അതോറിറ്റി ഓഫ് ഇന്ത്യ,* (1979) 3 SCC 489 : [1979] 3 SCR 1014; *പട്ന ഹൈക്കോടതി vs മദൻ മോഹൻ പ്രസാദ്* (2011) 9 SCC 65 :[2011] 13 SCR 972; *ദയാൽ സിംഗ് vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ* (2003) 2 SCC 593 : [2003] 1 SCR 714; *ഹിന്ദുസ്ഥാൻ പെട്രോളിയം കോർപ്പറേഷൻ ലിമിറ്റഡ് vs ഡോളി ദാസ്* (1999) 4 SCC 450 - **എന്നീ കേസുകൾ പരാമർശിച്ചു.**

ക്രാബ് v. അരുൺ ഡി.സി. [1976] 1 Ch 179 27; *കോംബെ v. കോംബെ,* [1951] 2 K.B. 21529; *വൈവർൺ ഡെവലപ്മെന്റ്, റെ,* [1974] 1 W.L.R. 1097; *ടങ്സ്റ്റൺ ഇലക്ട്രിക് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് vs ടൂൾ മെറ്റൽ മാനുഫാക്ചറിംഗ് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ്,* [1955] 1 W.L.R. 761; *ബെയർഡ് ടെക്സ്റ്റൈൽസ് ഹോൾഡിംഗ്സ് ലിമിറ്റഡ് vs മാർക്ക്സ് ആൻഡ് സ്പെൻസർ പബ്ലിക് ലിമിറ്റഡ് കമ്പനി,* [2002] 1 All ER (Comm) 737; *വാൾട്ടൺസ് സ്റ്റോഴ്സ് (ഇന്റർസ്റ്റേറ്റ്) ലിമിറ്റഡ് vs മഹർ,* (1988) 164 CLR 387. 30; *ആർ vs നോർത്ത് ആൻഡ് ഈസ്റ്റ് ഡെവൺ ഹെൽത്ത് അതോറിറ്റി, എക്സ് പാർട്ടി കോഹ്ലാൻ* [2001] QB 213; *റെജീന (ബീബി) vs നൂഹാം ലണ്ടൻ ബറോ കൗൺസിൽ* [2002] 1 W.L.R. 23734; *വിറ്റാരെല്ലി vs സെറ്റൺ* 359 US 535 (1959); *ന്യൂ സൗത്ത് വെയിൽസിനായുള്ള അറ്റോർണി*

ജനറൽ vs. കിൻ **(1990) 64 Aust LJR 327 : (1990) 170 CLR 1;** *റെജീന (റെപ്രോടെക് (പെബ്ഷാം) ലിമിറ്റഡ്) vs ഈസ്റ്റ് സസെക്സ് കൗണ്ടി കൗൺസിൽ* **[2003] 1 WLR 348 – എന്നീ കേസുകൾ പരാമർശിച്ചു.**

ഹൃ ബെയ്ൽ, ചിട്ടി ഓൺ കോൺട്രാക്ട്സ് **(32-ാം പതിപ്പ്, സ്വീറ്റ് & മാക്സ്വൽ 2017).** *ഹാരി വൂൾഫും മറ്റുള്ളവരും, ഡി സ്മിത്ത്സ് ജൂഡീഷ്യൽ റിവ്യൂ* **(8-ാം പതിപ്പ്, തോംസൺ റോയിട്ടേഴ്സ് 2018).** *എം.പി. ജെയിൻ, എസ്.എൻ. ജെയിൻ, പ്രിൻസിപ്പിൾസ് ഓഫ് അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് ലോ* **(7-ാം പതിപ്പ്, ഇബിസി 2013) – എന്നിവ പരാമർശിച്ചു.**

കേസ് നിയമ സൂചിക

[2010] 1 SCR 928	ഖണ്ഡിക 11	പരാമർശിച്ചു
[2016] 3 SCR 718	ഖണ്ഡിക 11	പരാമർശിച്ചു
[1979] 2 SCR 641	ഖണ്ഡിക 11	പരാമർശിച്ചു
[1964] SCR 261	ഖണ്ഡിക 14(x)	പരാമർശിച്ചു
AIR 1965 SC 1740	ഖണ്ഡിക 14(x)	പരാമർശിച്ചു
[1996] 10 Suppl. SCR 585	ഖണ്ഡിക 14(xii)	പരാമർശിച്ചു
[1975] 3 SCR 82	ഖണ്ഡിക 38	പരാമർശിച്ചു
[1975] 3 SCR 619	ഖണ്ഡിക 38	പരാമർശിച്ചു
[1979] 3 SCR 1014	ഖണ്ഡിക 38	പരാമർശിച്ചു
[1998] 1 Suppl. SCR 156	ഖണ്ഡിക 39	ആശ്രയിച്ചു
[2012] 7 SCR 644	ഖണ്ഡിക 40	ആശ്രയിച്ചു
[2016] 2 SCR 426	ഖണ്ഡിക 41	ആശ്രയിച്ചു
[1992] 2 Suppl. SCR 322	ഖണ്ഡിക 42	ആശ്രയിച്ചു
[2011] 8 SCR 25	ഖണ്ഡിക 42	ആശ്രയിച്ചു
[2011] 13 SCR 972	ഖണ്ഡിക 42	പരാമർശിച്ചു
[2003] 1 SCR 714	ഖണ്ഡിക 42	പരാമർശിച്ചു
(1999) 4 SCC 450	ഖണ്ഡിക 48	പരാമർശിച്ചു
[2011] 9 SCR 146	ഖണ്ഡിക 50	ആശ്രയിച്ചു

സിവിൽ അപ്പീൽ അധികാരിത: 2020-ലെ സിവിൽ അപ്പീൽ നമ്പറുകൾ 3860- 3862.

2019-ലെ റിട്ട് ഹർജി (ടി) നമ്പർ 4274, 2019-ലെ റിട്ട് ഹർജി (ടി) നമ്പർ 4275, 2019-ലെ റിട്ട് ഹർജി (ടി) നമ്പർ 4320 എന്നിവയിലെ ജാർഖണ്ഡ് ഹൈക്കോടതിയുടെ 11.12.2019 തീയതിയിലെ വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നും ഉത്തരവിൽ നിന്നും.

ഹാജരാകുന്നവർക്ക് വേണ്ടി അഡീഷണൽ അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറൽ തപേഷ് കുമാർ സിംഗ്, അഭിഭാഷകരായ ആദിത്യ പ്രതാപ് സിംഗ്, ശ്രീമതി ഭാശ്വതി സിംഗ്, ദേവാശിഷ് ഭരുക, ശ്രീമതി ജയ ഭരുക, രവി ഭരുക, ശ്രീമതി സർവശ്രീ, ജസ്റ്റിൻ ജോർജ്, ശ്രീമതി സൃഷ്ടി അഗർവാൾ എന്നിവർ.

കോടതിയുടെ വിധിന്യായം പുറപ്പെടുവിച്ചത്

ജസ്റ്റിസ് ഡോ. ധനഞ്ജയ വൈ ചന്ദ്രചൂഡ്

എ. അപ്പീൽ

ബി. പ്രശ്നം

സി. ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റ്: വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ നിർണ്ണയം

ഡി. വ്യാവസായിക നയം 2012

ഇ. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ്

എഫ്. ഹൈക്കോടതി മുമ്പാകെ

ജി. അഭിഭാഷകരുടെ സമർപ്പണങ്ങൾ

എച്ച്. വിശകലനം

എച്ച്.1. നയപരമായ പ്രതിബദ്ധതകൾ ലംഘിക്കുന്ന ഒരു സംസ്ഥാനം

എച്ച്.2. **മോത്തിലാൽ പദമ്പത്** കേസിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള നിർമ്മാണം

എച്ച്.3. പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ – ഉത്ഭവവും പരിണാമവും

എച്ച്.4. എസ്റ്റോപ്പലിൽ നിന്ന് പ്രതീക്ഷകളിലേക്ക്

എച്ച്.5. ഇന്ത്യൻ നിയമവും നിയമാനന്തര പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവും

എച്ച്.6. ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം ലംഘിച്ച പ്രതീക്ഷകൾ

എച്ച്.7. അവകാശവാദത്തോടുള്ള സാങ്കേതിക എതിർ വാദങ്ങൾ

ഐ. ഉപസംഹാരം

1. അനുമതി അനുവദിച്ചിരിക്കുന്നു

എ. അപ്പീൽ

2. ജാർഖണ്ഡ് ഹൈക്കോടതിയുടെ ഒരു വിധിന്യായത്തിൽ നിന്നാണ് ഈ അപ്പീൽ ഉയർന്നുവരുന്നത്. ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 226 പ്രകാരം എതിർകക്ഷികൾ സമർപ്പിച്ച ഹർജി അനുവദിച്ചുകൊണ്ട്, ഡിവിഷൻ ബെഞ്ച്:

(i) 2012-ലെ ജാർഖണ്ഡ് വ്യാവസായിക നയം[1] പ്രകാരം നിർദ്ദേശിച്ച വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള റിബേറ്റ്/കിഴിവിന് ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകിക്കൊണ്ട്, സംസ്ഥാന സർക്കാർ അതിന്റെ വാണിജ്യ നികുതി വകുപ്പിലൂടെ 2015 ജനുവരി 8-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച ഒരു വിജ്ഞാപനത്തിലെ അവസാന ഖണ്ഡിക റദ്ദാക്കി;

(ii) 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം മുൻകാല പ്രാബല്യത്തോടെ നടപ്പിലാക്കിയ 2011 ഏപ്രിൽ 1 മുതൽ വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നതായി കണക്കാക്കണമെന്ന് നിർദ്ദേശിച്ചു; കൂടാതെ

(iii) 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനം അനുസരിച്ച് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ അർഹതയുണ്ടെന്നും സംസ്ഥാന സർക്കാർ 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലെ ഇളവ് നിഷേധിച്ചത് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് വിരുദ്ധമാണെന്നുമുള്ള എതിർകക്ഷിയുടെ അവകാശവാദം ശരിവച്ചു.

2019 ഡിസംബർ 11-ലെ വിധിന്യായത്തെ ചോദ്യം ചെയ്യാൻ സംസ്ഥാനം അപ്പീൽ നൽകിയിട്ടുണ്ട്.

ബി. പ്രശ്നം

3. 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലെ വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ കണക്കാക്കിയ തുകയുടെ 50 ശതമാനം ഇളവ് അല്ലെങ്കിൽ കിഴിവിന് അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അർഹതയുണ്ടോ എന്നതാണ് നിർണ്ണയിക്കേണ്ട പ്രശ്നം. 2012-

1 "വ്യാവസായിക നയം 2012"

ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെയും (2012 ജൂൺ 16-ന് അപ്പീൽവാദി വിജ്ഞാപനം ചെയ്തത്) 1948-ലെ ബീഹാർ വൈദ്യുതി തീരുവ നിയമത്തിലെ[2] വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം പുറപ്പെടുവിച്ച 2015 ജനുവരി 8-ലെ നിയമപരമായ വിജ്ഞാപനത്തിന്റെയും അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് എതിർകക്ഷി അതിന്റെ അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കുന്നത്. 2000-ലെ ബീഹാർ പുനഃസംഘടന നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രകാരം ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനത്തിനായി 2000 നവംബർ 15 മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന വിധത്തിൽ 1948-ലെ ബീഹാർ നിയമം അംഗീകരിച്ചു.

സി. ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റ്: വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ നിർണ്ണയം

4. എതിർകക്ഷിക്ക് 2013 മെയ് 31-ന് വാണിജ്യ ഉൽപാദനം ആരംഭിച്ചതിന്റെ സർട്ടിഫിക്കറ്റ് ലഭിച്ചു. എതിർകക്ഷിസ്ഥാപിച്ച സ്പോഞ്ച് അയൺ, മൈൽഡ് സ്റ്റീൽ ബില്ലറ്റുകളുടെ സംയോജിത നിർമ്മാണ യൂണിറ്റും 20 മെഗാവാട്ട് ശേഷിയുള്ള ഒരു ക്യാപ്റ്റീവ് തെർമൽ പ്ലാന്റും 2011 ഓഗസ്റ്റ് 17-ന് വാണിജ്യ ഉൽപാദനം ആരംഭിച്ചതായി സർട്ടിഫിക്കറ്റിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. 1949-ലെ ബിഹാർ (ജാർഖണ്ഡ്) വൈദ്യുതി തീരുവ ചട്ടങ്ങളുടെ[3] ചട്ടം 4 പ്രകാരം 2011 നവംബർ 22-ന് എതിർകക്ഷിക്ക് രജിസ്ട്രേഷൻ സർട്ടിഫിക്കറ്റ് നൽകി, അതനുസരിച്ച് 2011 ഒക്ടോബർ 1 മുതൽ വൈദ്യുതി വിതരണത്തിനും/അല്ലെങ്കിൽ ഉപഭോഗത്തിനും തീരുവ അടയ്ക്കാൻ അതിന് ബാധ്യതയുണ്ടായിരുന്നു. 1949-ലെ ബിഹാർ ചട്ടങ്ങളുടെ ചട്ടം 9-നോടൊപ്പം വ്യാഖ്യാനിക്കുന്ന ഫോം-III-ൽ എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ച റിട്ടേണുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, നികുതി നിർണ്ണയ ഓഫീസർ 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്കുള്ള നികുതി നിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾ 2014 ഡിസംബർ 9-നും, 2012-13 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്കുള്ള നികുതി നിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾ 2015 ഡിസംബർ 18-നും, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്കുള്ള നികുതി നിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾ 2016 ഡിസംബർ 16-നും പാസാക്കി.

ഡി. വ്യാവസായിക നയം 2012

5. 2012 ജൂൺ 16-ന് സംസ്ഥാന സർക്കാർ 2012-ലെ വ്യവസായ നയം വിജ്ഞാപനം ചെയ്തു. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ ചില പ്രധാന സവിശേഷതകൾ പ്രതിബാധിക്കേണ്ടതുണ്ട്:

(i) സ്വയം ഉപഭോഗത്തിനോ ക്യാപ്റ്റീവ് ഉപയോഗത്തിനോ വേണ്ടി സ്ഥാപിച്ച ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റുകൾക്ക് അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50 ശതമാനം അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഖണ്ഡം 32.10 ഒരു ഇളവ് നൽകിയിട്ടുണ്ട്:

2 "ബീഹാർ നിയമം 1948"
3 "ബീഹാർ ചട്ടങ്ങൾ 1949"

"32.10 **ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റിനുള്ള പ്രോത്സാഹനം**

ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റ് സ്ഥാപിക്കുന്ന പുതിയതോ നിലവിലുള്ളതോ ആയ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളെ, കമ്മീഷൻ ചെയ്യുന്ന തീയതി മുതൽ സ്വയം ഉപഭോഗത്തിനോ ക്യാപ്റ്റീവ് ഉപയോഗത്തിനോ (അതായത് പ്ലാന്റ് ഉപയോഗിക്കുന്ന വൈദ്യുതിയുടെ കാര്യത്തിൽ) അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50% അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കുന്നതാണ്".

(ii) ഉൽപ്പാദന തീയതിക്ക് (ഡി.ഒ.പി.) ശേഷമുള്ള സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ അവകാശം ലഭിക്കുമെന്ന് ഖണ്ഡം 35.7(ബി) വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു:

"35.7(ബി) വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് ഡി.ഒ.പി.-യുടെ അടുത്ത സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ മാത്രമേ വ്യത്യസ്ത വിഭാഗങ്ങൾക്ക് കീഴിലുള്ള റീഇംബേഴ്സ്മെന്റ്/സബ്സിഡി/ഇൻസെന്റീവുകൾ എന്നിവയ്ക്ക് അർഹതയുള്ളൂ."

(iii) വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ നിബന്ധനകൾ നടപ്പിലാക്കുന്ന വിജ്ഞാപനങ്ങൾ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വകുപ്പുകൾ ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്ന് ഖണ്ഡം 38(ബി) വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്നു:

"38. **നിരീക്ഷണവും അവലോകനവും**

(ബി) ഈ നയത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ വകുപ്പുകളും സംഘടനകളും ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ആവശ്യമായ തുടർനടപടി അറിയിപ്പുകൾ പുറപ്പെടുവിക്കണം. ഈ നയത്തിന്റെ നടത്തിപ്പ് സർക്കാർ ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെ തലത്തിൽ കുറഞ്ഞത് ഒരു പാദത്തിലൊരിക്കലെങ്കിലും നിരീക്ഷിക്കും, അതുവഴി സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് ഈ നയത്തിന്റെ മധ്യകാല അവലോകനം നടത്താനാകും. "

ഇ. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള ഇളവ്

6. 2012 ജൂൺ 16-ന് വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വകുപ്പുകൾ ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുമെന്ന് വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, സമയക്രമം പാലിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെട്ടു. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള ഇളവ് പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തുന്നതിന്, 1948-ലെ ബീഹാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 പ്രകാരമുള്ള ഒരു വിജ്ഞാപനം

ആവശ്യമായിരുന്നു. ഇളവുകൾ അനുവദിക്കാനുള്ള സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ അധികാരം വകുപ്പ് 9 അംഗീകരിക്കുന്നു[4].

7. 1949-ലെ ബീഹാർ ചട്ടങ്ങളിലെ 6-ാം ചട്ടം, ഓരോ നികുതിദായകനും അതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മാസത്തിന്റെ രണ്ട് കലണ്ടർ മാസത്തിനുള്ളിൽ അടയ്ക്കേണ്ട തീരുവ അടയ്ക്കാൻ ബാധ്യത ചുമത്തുന്നു. റിട്ടേണുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മാസത്തിന്റെ കാലാവധി കഴിഞ്ഞ് രണ്ട് കലണ്ടർ മാസത്തിനുള്ളിൽ ഫോം-III-ൽ ഒരു റിട്ടേൺ സമർപ്പിക്കണമെന്ന് ചട്ടം 9 ആവശ്യപ്പെടുന്നു[5].

8. വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം ഒരു ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ, ഉഷാ മാർട്ടിൻ ലിമിറ്റഡ് എന്ന കമ്പനി ജാർഖണ്ഡ് ഹൈക്കോടതിയിൽ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 226 പ്രകാരം ഒരു റിട്ട് ഹർജി സമർപ്പിച്ചു[6]. ഒടുവിൽ, സംസ്ഥാന സർക്കാർ 2015 ജനുവരി 8-ന് ഒരു ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു, പക്ഷേ അത് പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ അത് പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തി. ഇളവ് വിജ്ഞാപനം താഴെ കൊടുത്തിരിക്കുന്ന പ്രകാരമാണ്:

> "2015 ജനുവരി 8-ലെ എസ്.ഒ.67 - 2012-ലെ ജാർഖണ്ഡ് വ്യവസായ നയത്തിലെ ഖണ്ഡിക 32.10-ന്റെ വെളിച്ചത്തിലും 1948-ലെ ബിഹാർ വൈദ്യുതി തീരുവ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം നൽകിയിട്ടുള്ള അധികാരങ്ങൾ വിനിയോഗിച്ചും, സ്വയം ഉപഭോഗത്തിനോ ക്യാപ്റ്റീവ് ഉപയോഗത്തിനോ വേണ്ടി ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റ് സ്ഥാപിക്കുന്ന (പ്ലാന്റിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന വൈദ്യുതിയുടെ കാര്യത്തിൽ)

4 "വകുപ്പ് 9. ഇളവുകൾ നൽകാനുള്ള സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ അധികാരം -

ഈ നിയമപ്രകാരം നൽകേണ്ട തീരുവയിൽ നിന്ന്, ഈ ആവശ്യത്തിനായി വിജ്ഞാപനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ഏതൊരു വ്യക്തിയെയോ വ്യക്തികളുടെ വിഭാഗത്തെയോ ഒഴിവാക്കാൻ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് അധികാരമുണ്ടായിരിക്കും. അത്തരം ഇളവുകൾ, പ്രസ്തുത വിജ്ഞാപനത്തിൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ, അത്തരം വ്യവസ്ഥകൾക്കും ഇളവുകൾക്കും, എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ, അവയ്ക്ക് വിധേയമായിരിക്കാം."

5 ചട്ടം **6.** ഡ്യൂട്ടി അടയ്ക്കൽ**.** - ഓരോ നികുതിദായകനും വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം തന്നിൽ നിന്ന് ലഭിക്കേണ്ട തീരുവയുടെ മുഴുവൻ തുകയും തീരുവ ബന്ധപ്പെട്ട മാസത്തിലെ രണ്ട് കലണ്ടർ മാസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അടയ്ക്കേണ്ടതാണ്.
ചട്ടം **9.** റിട്ടേണുകളുടെ സമർപ്പണം**.** - റിട്ടേണുമായി ബന്ധപ്പെട്ട മാസത്തിന്റെ കാലാവധി കഴിഞ്ഞ് രണ്ട് കലണ്ടർ മാസത്തിനുള്ളിൽ, ഓരോ നികുതിദായകനും, സാഹചര്യമനുസരിച്ച്, സർക്കിളിലോ ഉപസർക്കിളിലോ ഉള്ള ഉചിതമായ പരിശോധനാ അധികാരിക്ക് ഫോം III-ൽ ഒരു റിട്ടേൺ സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. റിട്ടേൺ അതിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന രീതിയിൽ പരിശോധിച്ചുറപ്പിക്കുകയും നികുതിദായകനോ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അംഗീകൃത ഏജന്റോ ഒപ്പിടുകയും വേണം. ഒരു നികുതിദായകന് ഒന്നിലധികം ലൈസൻസുകൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ, ഓരോ ലൈസൻസിനും പ്രത്യേക റിട്ടേണുകൾ സമർപ്പിക്കണം.
6 2015 ഫെബ്രുവരി 3/4 തീയതികളിലായി തീരുമാനിക്കപ്പെട്ട 2014-ലെ ഡബ്ല്യു.പി. (ടി) നമ്പർ 6008.

പുതിയതോ നിലവിലുള്ളതോ ആയ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് പവർ പ്ലാന്റ് കമ്മീഷൻ ചെയ്ത തീയതി മുതൽ വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50% അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ് നൽകുന്നതിൽ ജാർഖണ്ഡ് ഗവർണർ സന്തുഷ്ടനാണ്.

ഈ വിജ്ഞാപനം അത് പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരികയും 2012-ലെ ജാർഖണ്ഡ് വ്യാവസായിക നയത്തിലെ പ്രസക്തമായ വ്യവസ്ഥകളിൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന കാലയളവ് വരെ പ്രാബല്യത്തിൽ തുടരുകയും ചെയ്യും."

9. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം, ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചതു മുതൽ അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ ഇളവ് അല്ലെങ്കിൽ കിഴിവ് എന്ന രൂപത്തിൽ ഒരു പ്രോത്സാഹനം പ്രഖ്യാപിച്ചു. 2012 ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ പ്രഖ്യാപനം അനുസരിച്ച്, വകുപ്പ് 9 പ്രകാരമുള്ള ഒരു വിജ്ഞാപനം സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ പുറപ്പെടുവിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ, നയത്തിൽ വിഭാവനം ചെയ്തിരിക്കുന്ന ഇളവിന്റെ ഏതാണ്ട് മുഴുവൻ കാലയളവിന്റെയും ആനുകൂല്യം എതിർകക്ഷിക്ക് ലഭിക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ 2015 ജനുവരി 8-ലെ ഇളവ് വിജ്ഞാപനത്തിന് ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകിയതിനാൽ, എതിര്കക്ഷിക്കും (മറ്റ് സമാനമായ യൂണിറ്റുകൾക്കും) വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള ഇളവിന്റെ ആനുകൂല്യം വളരെ കുറഞ്ഞ കാലയളവിലേക്ക് ലഭിക്കും. ഈ സാഹചര്യം നേരിട്ട എതിർകക്ഷി 2019 ഓഗസ്റ്റിൽ ജാർഖണ്ഡ് ഹൈക്കോടതിയിൽ റിട്ട് നടപടികൾ ആരംഭിച്ചു.

എഫ്. ഹൈക്കോടതി മുമ്പാകെ

10. പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ എന്ന സിദ്ധാന്തത്തെ ആശ്രയിച്ച്, ഹൈക്കോടതിയി മുമ്പാകെയുള്ള സമർപ്പണങ്ങളിൽ എതിർകക്ഷി രണ്ട് നിവൃത്തികളിൽ അല്ലെങ്കിൽ നിർദ്ദേശങ്ങളിൽ ഒന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ടു. ഒന്നാമതായി, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം മുന്നോട്ടുവച്ച പ്രഖ്യാപനത്തിന് വിരുദ്ധമായതിനാൽ, വിജ്ഞാപനത്തിലെ ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകുന്ന ഖണ്ഡം നീക്കം ചെയ്യണമെന്ന് എതിർകക്ഷി അവകാശപ്പെട്ടു. പകരമായി, വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ച തീയതി മുതൽ അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് (2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത അഞ്ച് വർഷത്തെ കാലയളവ്) വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിക്കാൻ അർഹതയുണ്ടെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കണമെന്ന് എതിർകക്ഷി ആവശ്യപ്പെട്ടു.

11. **ബിഹാർ സംസ്ഥാനം vs കല്യാൺപൂർ സിമന്റ് ലിമിറ്റഡ്*[7] ("കല്യാൺപൂർ സിമന്റ് ലിമിറ്റഡ്"), മാനുവൽസൺസ് ഹോട്ടൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് vs കേരള സംസ്ഥാനം[8] ("മാനുവൽസൺസ് ഹോട്ടൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ്")** എന്നീ കേസുകളിലെ ഈ

7 (2010) 3 SCC 274.
8 (2016) 6 SCC 766.

കോടതിയുടെ തീരുമാനങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ട് മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച രണ്ട് നടപടികളിൽ ആദ്യത്തേത് ഹൈക്കോടതി അംഗീകരിച്ചു. **മോത്തിലാൽ പദമ്പത് സാഗർ മിൽസ് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് vs ഉത്തർപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം[9] ("മോത്തിലാൽ പദമ്പത്")** എന്ന കേസിൽ ഊന്നിപ്പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലൽ എന്ന സിദ്ധാന്തത്തെ യാണ് ഈ തീരുമാനങ്ങൾ അടിസ്ഥാനമാക്കിയിരിക്കുന്നത്. സ്വയം ഉപഭോഗത്തിനോ ക്യാപ്റ്റീവ് ഉപയോഗത്തിനോ വേണ്ടി ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനത്ത് ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റുകൾ സ്ഥാപിക്കുന്ന എല്ലാ പുതിയതും നിലവിലുള്ളതുമായ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്കും അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ 50 ശതമാനം ഇളവ് നൽകുമെന്ന് സംസ്ഥാന സർക്കാർ വാഗ്ദാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്ന് ഹൈക്കോടതി വിധിച്ചു. വാസ്തവത്തിൽ, 2015 ജനുവരി 8-ന് വൈകിയാണെങ്കിലും ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചതിനാൽ, ഈ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് ആനുകൂല്യം നൽകാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ലെന്നത് സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ നിലപാടല്ലെന്ന് ഹൈക്കോടതി നിരീക്ഷിച്ചു.

12. ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ സർക്കാരിന്റെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള കാലതാമസത്തിൽ കുറ്റം കണ്ടെത്തിയ ഹൈക്കോടതി, കാലതാമസത്തിന് പ്രത്യേക കാരണമൊന്നുമില്ലെന്നും എന്നാൽ "സംസ്ഥാന അധികാരികളുടെ അലസമായ സമീപനത്തിന്" 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പുറപ്പെടുവിച്ച് ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ഇളവ് പുറപ്പെടുവിക്കണമായിരുന്നുവെന്നും വിധിച്ചു. വൈകിയ വിജ്ഞാപനത്തിന്റെ ഫലം സംസ്ഥാന സർക്കാർ നൽകിയ വാഗ്ദാനത്തിന്റെ ആനുകൂല്യം വ്യവസായ യൂണിറ്റുകൾക്ക് നിഷേധിക്കുക എന്നതായിരുന്നു. 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ 2015-16 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ അവസാനിച്ച അഞ്ച് വർഷത്തേക്കാണ് ആനുകൂല്യം നൽകേണ്ടിയിരുന്നതെന്ന് കോടതി ചൂണ്ടിക്കാട്ടി. 2015 ജനുവരി 8-ന് ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചതിനാൽ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം വിഭാവനം ചെയ്തതുപോലെ, എതിർകക്ഷിയുടെ യൂണിറ്റിനും സമാനമായി സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന യൂണിറ്റുകൾക്കും വാഗ്ദാനം ചെയ്ത അഞ്ച് വർഷത്തിന് പകരം ഒന്നോ രണ്ടോ വർഷത്തേക്ക് മാത്രമേ ആനുകൂല്യം ലഭിക്കൂ. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, സമയത്തിനുള്ളിൽ സംസ്ഥാനം ഒരു ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുന്നത് വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് വാഗ്ദാനം ചെയ്ത ആനുകൂല്യം ലഭിക്കുന്നതിന് തടസ്സമാകരുതെന്നും 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിൽ അത്തരം ആനുകൂല്യം നിഷേധിക്കുന്നത് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് വിരുദ്ധമാണ് എന്നതുമായിരുന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിഗമനം. ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നത് ഒരു മന്ത്രിതല നടപടിയായതിനാൽ, സംസ്ഥാന സർക്കാർ മൂലമുണ്ടായ അശ്രദ്ധമായ കാലതാമസത്തിന്റെ ഫലമായി വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് സിദ്ധാന്തത്തിന് കീഴിൽ ആശ്വാസം ലഭിക്കുന്നതിന് അത് തടസ്സമാകരുതെന്ന്

9 (1979) 2 SCC 409.

ഹൈക്കോടതി വിധിച്ചു. ഈ ന്യായീകരണത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ വാണിജ്യ നികുതി വകുപ്പ് 2015 ജനുവരി 8-ന് പുറപ്പെടുവിച്ച വിജ്ഞാപനത്തിന് ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകി വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടതില്ലെന്നും ഭാവികാല പ്രാബല്യം നൽകുന്ന ഖണ്ഡം റദ്ദാക്കേണ്ടിവരുമെന്നുമുള്ള നിഗമനത്തിൽ ഹൈക്കോടതി എത്തിയത്. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ തീയതി മുതൽ (2011 ഏപ്രിൽ 1) വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നതായി കണക്കാക്കി. 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിൽ ഒടുക്കിയ വൈദ്യുതി തീരുവ, എതിർകക്ഷിയുടെ വൈദ്യുതി തീരുവയോടുള്ള ഭാവി ബാധ്യതയുമായി ക്രമീകരിക്കാൻ നിർദ്ദേശിച്ചു. തുക ഇതിനകം നിക്ഷേപിച്ചതിനാൽ തിരികെ നൽകേണ്ടതില്ലെന്നും എന്നാൽ ഭാവിയിലെ പേയ്മെന്റുകളുമായി ക്രമീകരണമെന്നും നിർദ്ദേശിച്ചു.

13. സംസ്ഥാനം അപ്പീൽ നൽകി.

ജി. അഭിഭാഷകരുടെ സമർപ്പണങ്ങൾ

14. ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനത്തിന് വേണ്ടി ഹാജരാകുന്ന അഡീഷണൽ അഡ്വക്കേറ്റ് ജനറൽ ശ്രീ തപേഷ് കുമാർ സിംഗ് ഇപ്രകാരം സമർപ്പിക്കുന്നു:

(i) 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രകാരം അനുവദനീയമായ റിബേറ്റ്/ഇളവ് സംബന്ധിച്ച്, ഫോം-III ലെ കോളം 6(iv) പ്രകാരം എതിർകക്ഷി വൈദ്യുതി തീരുവ അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു അവകാശവാദം ഉന്നയിക്കേണ്ടതായിരുന്നു;

(ii) എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ച മൂന്ന് റിട്ടേണുകളിലും, "അധിക ഉപഭോഗം" എന്നതിലേക്ക് മാത്രമേ റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളൂ, അത് നികുതിനിർണ്ണയ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ അംഗീകരിക്കുകയും അനുവദിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്;

(iii) നികുതിനിർണ്ണയ ഉദ്യോഗസ്ഥന് മുമ്പാകെ റിബേറ്റ്/കിഴിവ് അവകാശപ്പെട്ടിട്ടില്ലെങ്കിൽ, നികുതിനിർണ്ണയ ഉദ്യോഗസ്ഥന് എതിർകക്ഷിക്ക് ഇളവ് നൽകാൻ കഴിയുമായിരുന്നില്ല;

(iv) എതിർകക്ഷി പ്രതിഷേധമോ തടസ്സമോ കൂടാതെ വൈദ്യുതി തീരുവ അടച്ചുവെന്നും, നികുതിനിർണ്ണയ ഉദ്യോഗസ്ഥൻ നടത്തിയ അടയ്ക്കേണ്ട തുകയുടെ കണക്കുകൂട്ടൽ അംഗീകരിച്ചുവെന്നും മൂന്ന് നികുതിനിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾ തെളിയിക്കുന്നു;

(v) മൂന്ന് നികുതിനിർണ്ണയ വർഷങ്ങളിലെ ബന്ധപ്പെട്ട റിട്ടേണുകൾ എതിർകക്ഷി വൈകി സമർപ്പിക്കുകയും, പിഴയായി 2000 രൂപ ഈടാക്കുകയും ചെയ്തു;

(vi) മൂന്ന് നികുതിനിർണ്ണയ ഉത്തരവുകളിൽ രണ്ടെണ്ണം വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ച് പതിനൊന്ന് മാസവും ഇരുപത്തിമൂന്ന് മാസവും കഴിഞ്ഞാണ് പുറപ്പെടുവിച്ചത് എന്ന കാരണത്താൽ 1948-ലെ ബീഹാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 പ്രകാരമുള്ള വിജ്ഞാപനം 2015 ജനുവരി 8-ന് വൈകി പുറപ്പെടുവിച്ചു എന്ന വാദം എതിർകക്ഷിക്ക് ലഭ്യമല്ല. അതിനാൽ, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലെ നികുതിനിർണ്ണയ ഉത്തരവുകളിൽ, വിജ്ഞാപനം വൈകി പുറപ്പെടുവിച്ചത് വഴി എതിർകക്ഷിക്ക് ഒരു ദോഷവും വരുത്തിയിട്ടില്ല;

(vii) 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷത്തിൽ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ പ്രസക്തമായ നിബന്ധനകളുടെ ശരിയായ നിർമ്മാണത്തിന് ശേഷം, ഖണ്ഡം 35.7(ബി) പ്രകാരം റിബേറ്റ്/കിഴിവ് അല്ലെങ്കിൽ ക്രമീകരണം അവകാശപ്പെടാൻ നിയമപരമായി അർഹതയില്ലെന്ന് വാദം കേൾക്കുന്നതിനിടയിൽ എതിർകക്ഷി സമ്മതിച്ചിട്ടുണ്ട്;

(viii) 2015 ഫെബ്രുവരി 4-ന് സമാനമായ സ്ഥിതിയിലുള്ള മറ്റൊരു റിട്ട് ഹർജിക്കാരന് ഹൈക്കോടതി അനുവദിച്ച നിവൃത്തി എല്ലാവർക്കും ബാധകമായിരിക്കും;

(ix) പൊതു നിയമപ്രകാരമുള്ള കാലഹരണ കാലയളവ് മറികടക്കുന്നതിനായി, 2019-ൽ, എതിർകക്ഷി മൂന്ന് നികുതിനിർണ്ണയ വർഷങ്ങളിലേക്ക് - 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലേക്ക് - മൂന്ന് റിട്ട് ഹർജികൾ ഫയൽ ചെയ്യുകയും ഹൈക്കോടതിയുടെ പൊതു വിധിന്യായവും ഉത്തരവും വഴി ഇവ തെറ്റായി അനുവദിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്;

(x) **മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം v. ഭൈലാൽ ഭായ്[10] ("ഭൈലാൽ ഭായ്"), സുഗൻമാൽ vs മധ്യപ്രദേശ് സംസ്ഥാനം[11] ("സുഗൻമാൽ")** എന്നീ കേസുകളിലെ ഭരണഘടനാ ബെഞ്ചിന്റെ വിധിന്യായങ്ങളിൽ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്ന നിയമം ഇപ്പോഴും നിലനിൽക്കുന്നു;

(xi) പൊതുനിയമപ്രകാരം കുടിശ്ശികയുള്ള തുകകൾ തിരിച്ചുപിടിക്കുന്നതിനുള്ള കേസുകൾ ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിനുള്ള കാലഹരണ കാലയളവിനുള്ളിൽ മാത്രമേ റീഫണ്ടിനായുള്ള ഏതൊരു അവകാശവാദവും ഉന്നയിക്കാൻ കഴിയൂ എന്നും, ഹൈക്കോടതി അതിന്റെ അസാധാരണ റിട്ട് അധികാരപരിധി വിനിയോഗിച്ച് അനുച്ഛേദം 226 പ്രകാരമുള്ള ഒരു ഹർജി പരിഗണിക്കരുതെന്നും മേൽപ്പറഞ്ഞ വിധിന്യായങ്ങൾ വിധിക്കുന്നു;

10 AIR 1964 SC 1006.
11 AIR 1965 SC 1740.

(xii) ഹൈക്കോടതിയിൽ ഒരു വാദവും ഇല്ലാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ആയി അവകാശപ്പെട്ട തുക ഇതിനകം തന്നെ ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറിയിട്ടുണ്ടെന്ന് നിയമപരമായി എതിർകക്ഷിക്കെതിരെ ഒരു അനുമാനമുണ്ട്. അതിനാൽ, ഹൈക്കോടതി അനുവദിച്ച ക്രമീകരണം എതിർകക്ഷിയുടെ അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണത്തിന് കാരണമാകും. **മഹത്‌ലാൽ ഇൻഡസ്ട്രീസ് ലിമിറ്റഡ് vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ**[12] **("മഹത്‌ലാൽ ഇൻഡസ്ട്രീസ്")** എന്ന കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ തീരുമാനത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നു;

(xiii) നികുതിനിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾക്കെതിരെ 1948-ലെ ബീഹാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 എ പ്രകാരമുള്ള അപ്പീലിലൂടെ ബദലും ഫലപ്രദവുമായ നിയമപരമായ ഒരു പരിഹാരം എതിർകക്ഷിക്ക് ലഭ്യമായിരുന്നു, അതിനാൽ ഹൈക്കോടതി അസാധാരണ റിട്ട് അധികാരപരിധിയിലേക്ക് പോകുന്നത് അനുവദിക്കാൻ വിസമ്മതിക്കേണ്ടതായിരുന്നു; കൂടാതെ

(xiv) എതിർകക്ഷിയുടെ യൂണിറ്റ് 2011 ഓഗസ്റ്റ് 17-ന് വാണിജ്യ ഉൽപ്പാദനം ആരംഭിക്കുകയും അതേസമയം വ്യാവസായിക നയം 2012-ലേത് ആയതിനാലും, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തം "എതിർകക്ഷിക്ക് അനുകൂലമായി പിന്നിലേക്ക്" നീട്ടാൻ കഴിയില്ല.

15. മറുവശത്ത്, എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടിയുള്ള ഈ വാദങ്ങളെ എതിർത്തുകൊണ്ടും ഹൈക്കോടതിയുടെ വിധിന്യായത്തെ പിന്തുണച്ചും അഭിഭാഷകനായ ശ്രീ. ദേവാഷിഷ് ഭരുക താഴെപ്പറയുന്ന വാദങ്ങൾ ഉന്നയിച്ചു:

(i) 2015 ജനുവരി 8 മുതൽ ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെ ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തുന്ന സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ നടപടി, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ സംസ്ഥാനം നൽകിയ വാഗ്ദാനത്തിന് വിരുദ്ധമാണ്. പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നതിന് **മോത്തിലാൽ പദമ്പത്** (മേൽപരാമർശം), **കല്യാൺപൂർ സിമന്റ് ലിമിറ്റഡ്** (മേൽപരാമർശം), **മാനുവൽസൺസ് ഹോട്ടൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ്** (മേൽപരാമർശം) എന്നീ കേസുകളിലെ ഈ കോടതിയുടെ തീരുമാനങ്ങളെയാണ് ഹൈക്കോടതി ആശ്രയിക്കുന്നത്;

(ii) ഒന്നാം എതിർകക്ഷിയുടെ ഇളവ് അവകാശവാദത്തെ സംബന്ധിച്ച്:

12 (1997) 5 SCC 536.

a. 2011-12, 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലെ റിട്ടേണുകളിൽ റിബേറ്റ്/കിഴിവിന്റെ ആനുകൂല്യം ക്ലെയിം ചെയ്യാൻ കഴിയില്ലായിരുന്നു. ഇളവ് വിജ്ഞാപനം ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെ 2015 ജനുവരി 8-ന് മാത്രമാണ് പുറപ്പെടുവിച്ചത്;

b. വാസ്തവത്തിൽ, ഒന്നാം എതിർകക്ഷിക്ക് 2015 ജനുവരി 8 മുതൽ 2015 മാർച്ച് 31 വരെയുള്ള കാലയളവിലേക്കും 2015-16 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്കും മാത്രമേ റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ലഭിച്ചിട്ടുള്ളൂ;

(iii) അനുച്ഛേദം 226 പ്രകാരം ഹൈക്കോടതിയിൽ റിട്ട് ഹർജികൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിൽ കാലതാമസം ഉണ്ടായി എന്ന വാദത്തെ സംബന്ധിച്ച് :

a. കാലതാമസത്തിന്റെ പ്രശ്നം സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഹൈക്കോടതി മുമ്പാകെയോ പ്രത്യേക അനുമതി ഹർജിയിലോ ഉന്നയിച്ചിട്ടില്ല;

b. മെറിറ്റുകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഹൈക്കോടതി റിട്ട് ഹർജി പരിഗണിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, ഹൈക്കോടതിയുടെ വിധി നിയമപരമായി നിലനിൽക്കുന്നതാണെങ്കിൽ പ്രത്യേകിച്ച്, കാലതാമസത്തിന്റെ പേരിൽ മാത്രം ഈ കോടതി ഇടപെടരുത്;

c. കാലഹരണം മൂലമോ റിട്ട് ഹർജിക്കാരന്റെ നിഷ്ക്രിയത്വം മൂലമോ എതിർ കക്ഷിയുടെ നിലപാട് പിൻവലിക്കാൻ കഴിയാത്തവിധം മാറ്റിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിലെ കാലതാമസം അവകാശവാദത്തെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ സാധ്യതയില്ല. സംസ്ഥാനം അതിന്റെ നിലപാടിൽ ഒരു മാറ്റവും വാദിക്കുകയോ അഭ്യർത്ഥിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല;

d. ഹൈക്കോടതിയെ സമീപിക്കുന്നതിലെ കാലതാമസം കാരണം എതിർകക്ഷിക്ക് യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടും നേരിടേണ്ടി വന്നിട്ടില്ലാത്ത ഒരു കേസാണിത്; കൂടാതെ

(iv) നിയമവിരുദ്ധമായി പിരിച്ചെടുത്ത നികുതി റീഫണ്ട് ചെയ്യണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെടുന്ന ഒരു റിട്ട് ഹർജിയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതിനാൽ **ഖൈലാൽ ഭായ്** (മേൽപരാമർശം), **സുഗൻമാൽ** (മേൽപരാമർശം) എന്നീ കേസുകളിലെ തീരുമാനങ്ങൾ വേർതിരിച്ചറിയാൻ കഴിയും.

16. മുകളിൽ പറഞ്ഞ കാരണങ്ങളാൽ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ 32.10-ാം ഖണ്ഡത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ, എതിർകക്ഷിക്ക് അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് റിബേറ്റിന്റെ ആനുകൂല്യത്തിന് അർഹതയുണ്ടെന്ന് സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

17. അഞ്ച് വർഷത്തെ കാലയളവ് 2011 ഓഗസ്റ്റ് 17 (വാണിജ്യ ഉൽപ്പാദന തീയതി) മുതലോ 2012-13 സാമ്പത്തിക വർഷം മുതലോ (2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ ഖണ്ഡം 35.7(ബി) അനുസരിച്ച്) അല്ലെങ്കിൽ 2015 ജനുവരി 8 (വിജ്ഞാപന തീയതി) മുതലോ ആരംഭിക്കാവുന്നതാണെന്ന് എതിർകക്ഷി സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

എച്ച്. വിശകലനം

18. എതിർ വാദങ്ങൾ ഇനി പരിഗണിക്കും.

എച്ച്.1. നയപരമായ പ്രതിബദ്ധതകൾ ലംഘിക്കുന്ന ഒരു സംസ്ഥാനം

19. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം എന്നത് ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാന രൂപീകരണത്തിനുശേഷം 2001-ൽ രൂപീകരിച്ച മുൻ വ്യാവസായിക നയത്തെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. "നയ കാലയളവിൽ വ്യവസായവൽക്കരണത്തിൽ ഗണ്യമായ പുരോഗതി കൈവരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞു" എന്ന് നയം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, ഖണ്ഡം 1.8 അനുസരിച്ച്, "നിലവിലെ വളർച്ചാ നിലവാരം നിലനിർത്തുന്നതിനും വികസനത്തിന്റെ കൂടുതൽ മികച്ച വേഗത കൈവരിക്കുന്നതിനും സാമ്പത്തിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ വർദ്ധിപ്പിക്കേണ്ടതുണ്ട്". "സാമ്പത്തിക ഉദാരവൽക്കരണം, സ്വകാര്യവൽക്കരണം, ആഗോളവൽക്കരണം എന്നിവ കാരണം വ്യവസായവൽക്കരണ പരിതസ്ഥിതിയിൽ (sic) വലിയ തോതിലുള്ള മാറ്റം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്" എന്ന വസ്തുത ഖണ്ഡം 1.9 ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. "നിക്ഷേപം പരമാവധിയാക്കുന്നതിന് (ഒരു) വ്യവസായ സൗഹൃദ അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുക എന്നതാണ് ഇതിന്റെ ലക്ഷ്യം" എന്നാണ് നയരേഖയുടെ ഖണ്ഡം 1.12-ൽ പറയുന്നത്:

> "1.12. ധാതു, പ്രകൃതിവിഭവ അധിഷ്ഠിത വ്യവസായങ്ങൾ, എം.എസ്.എം.ഇ.-കൾ, അടിസ്ഥാന സൗകര്യ വികസനം, പ്രായോഗികമായ രോഗബാധിതമായ യൂണിറ്റുകളുടെ പുനരധിവാസം എന്നിവയിൽ നിക്ഷേപം പരമാവധിയാക്കുന്നതിന് വ്യവസായ സൗഹൃദ അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുക എന്നതാണ് ഇപ്പോഴത്തെ നയത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം. സംസ്ഥാനത്തുടനീളം വ്യവസായങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ച്, വരുമാനം സൃഷ്ടിച്ച്, തൊഴിൽ സൃഷ്ടിച്ച്, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രകൃതിവിഭവങ്ങളുടെ മൂല്യവർദ്ധനവ് പരമാവധിയാക്കുക എന്നതാണ് ഇവിടുത്തെ ലക്ഷ്യം."

പങ്കാളികളുടെ അഭിപ്രായങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതിന് തീവ്രമായ ആശയവിനിമയത്തിന് ശേഷമാണ് നയം തയ്യാറാക്കിയതെന്ന് ഖണ്ഡം 1.13 വ്യക്തമാക്കുന്നു. നയം നടപ്പിലാക്കുമ്പോൾ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ വ്യവസായവൽക്കരണത്തിന് വഴിയൊരുക്കുകയും, തൊഴിൽ സൃഷ്ടിക്കുകയും, അതിന്റെ മൊത്തത്തിലുള്ള വളർച്ചയ്ക്ക് ആക്കം കൂട്ടുകയും ചെയ്യുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു.

20. നയത്തിന്റെ ഒരു അവിഭാജ്യ ഘടകമെന്ന നിലയിൽ, സ്വയം ഉപഭോഗത്തിനോ ക്യാപ്റ്റീവ് ഉപയോഗത്തിനോ വേണ്ടി ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റുകൾ സ്ഥാപിക്കുന്ന പുതിയതും നിലവിലുള്ളതുമായ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾക്ക് അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50 ശതമാനം അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ് അനുവദിക്കാൻ ഖണ്ഡം 32.10 വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. പ്ലാന്റ് കമ്മീഷൻ ചെയ്ത തീയതി മുതൽ അഞ്ച് വർഷത്തെ കാലയളവ് കണക്കാക്കണം. ഖണ്ഡം 35.7(ബി) പ്രകാരം, ഉൽപ്പാദന തീയതിക്ക് ശേഷമുള്ള സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ അവകാശം ലഭിക്കും. അഞ്ച് വർഷത്തെ മുഴുവൻ കാലയളവിലും യോഗ്യതയുള്ള യൂണിറ്റുകൾക്ക് ആനുകൂല്യം ഉറപ്പാക്കുന്നതിന് നയം ഉടനടി നടപ്പിലാക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത സംസ്ഥാന സർക്കാരിന് അറിയാമായിരുന്നു. ഈ ആവശ്യം തിരിച്ചറിഞ്ഞുകൊണ്ട്, പോളിസിയുടെ നിബന്ധനകൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള വിവിധ വകുപ്പുകളുടെ അറിയിപ്പുകൾ ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്ന് ഖണ്ഡം 38(ബി) വിഭാവനം ചെയ്തു.

21. ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനത്തിന്റെ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രതീക്ഷിച്ച ഉത്സാഹം, അതിന്റെ ഭരണ സംവിധാനത്തിൽ ഒരു അനുരണനവും കണ്ടെത്തിയില്ല. ഹൈക്കോടതി ഇതിനെ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥ അലസതയുടെ കേസായി ന്യായമായും പരാമർശിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആദ്യ തത്വമെന്ന നിലയിൽ, 1948-ലെ ബിഹാർ നിയമം പോലുള്ള ഒരു നിയമം അതിന്റെ വ്യവസ്ഥകളിൽ നിന്ന് ഇളവ് നൽകാൻ സംസ്ഥാനത്തിന് അധികാരം നൽകുമ്പോൾ, ഇളവ് ഏത് തീയതി മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുമെന്നും എത്രകാലം പ്രാബല്യത്തിൽ ഉണ്ടാകുമെന്നും നിർണ്ണയിക്കാൻ സംസ്ഥാനത്തിന് വിവേചനാധികാരമുണ്ടെന്ന വസ്തുതയെ നിഷേധിക്കാനാവില്ല. ഒരു വ്യക്തിക്കോ സ്ഥാപനത്തിനോ ഒരു ഇളവ് നൽകുന്ന ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാൻ സംസ്ഥാനത്തെ നിർബന്ധിക്കാനോ സർക്കാർ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ നിഷ്കർഷിക്കാനോ കഴിയില്ല. ഒരു ഇളവ് നൽകണമോ, അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, ഇളവിനുള്ള നിബന്ധനകൾ നിർണ്ണയിക്കേണ്ടത് സംസ്ഥാനമാണ്. എന്നാൽ ഈ കേസ് ആ തത്വത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതല്ലെന്ന് മാത്രമല്ല ഹൈക്കോടതി അതിൽ നിന്ന് വ്യതിചലിക്കണമെന്ന് എതിർകക്ഷിയുടെ അവകാശവാദത്തിൽ ആവശ്യപ്പെട്ടതുമില്ല. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ ഒരു റിബേറ്റ്/കിഴിവ് അനുവദിക്കുമെന്ന് ഒരു പ്രഖ്യാപനം

ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുമെന്ന് അത് ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തി. ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം നടത്തിയ ഗൗരവമേറിയ പ്രതിജ്ഞകളായിരുന്നു ഇവ. ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ച് അവ നടപ്പിലാക്കുക എന്നതായിരുന്നു അവശേഷിച്ചത്. സംസ്ഥാന സർക്കാർ വ്യക്തമായും അതിന്റെ പ്രതിബദ്ധത നടപ്പിലാക്കാനും അത് അനുസരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കാനും ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്നു. കാരണം, ഒടുവിൽ, അത് ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു. എന്നാൽ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രകാരം വിഭാവനം ചെയ്ത ഒരു മാസത്തെ കാലയളവ് ഏകദേശം മൂന്ന് വർഷത്തോളം നീണ്ടുനിന്നതിന് ശേഷം 2015 ജനുവരി 8-നാണ് അത് ചെയ്തത്.

22. ഭരണപരമായ അലസതയെക്കുറിച്ചുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ സംസ്ഥാന സർക്കാർ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട സമയമാണിത്. നിക്ഷേപം, തൊഴിൽ, വളർച്ച എന്നിവ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക എന്നതാണ് വ്യാവസായിക നയം രൂപീകരിക്കുന്നതിന്റെ ലക്ഷ്യമെങ്കിൽ, സംസ്ഥാന സംവിധാനത്തിന്റെ ഭരണപരമായ അലസത സംരംഭകത്വത്തെ നിരുത്സാഹപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു ഘടകമാണ്. നയരേഖയിൽ ഗൗരവമേറിയ ഒരു പ്രഖ്യാപനം ഉണ്ടായിരുന്നു. പുതിയ യൂണിറ്റുകൾക്ക് മാത്രമല്ല, നിലവിലുള്ളതും ക്യാപ്റ്റീവ് പവർ പ്ലാന്റുകൾ സ്ഥാപിച്ചതോ സ്ഥാപിക്കാൻ പോകുന്നതോ ആയ യൂണിറ്റുകൾക്കും വൈദ്യുതി തീരുവ അടയ്ക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഇളവ്/കിഴിവ് നൽകുന്നതിനെക്കുറിച്ച് ഇത് ആലോചിച്ചു. നിലവിലെ കേസിൽ, ഉൽപ്പാദന തീയതി മുതൽ അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് ഇളവ് ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള അവകാശത്തിന്റെ ഖണ്ഡങ്ങൾ 32.10, 35.7(ബി) എന്നിവ പ്രകാരം സംസ്ഥാനം മറ്റുള്ളവയോടൊപ്പം ഗൗരവമേറിയ പ്രഖ്യാപനം നടത്തി. ഇതിനുപുറമെ, ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ഒരു തുടർ ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുമെന്നും ഖണ്ഡം 38(ബി)-ൽ പര്യാലോചിച്ചിരുന്നു. ആ ഒരു മാസക്കാലയളവ് അനന്തമായി നീണ്ടുപോയി, അതിന്റെ ഫലമായി ഒഴിവാക്കൽ നൽകുന്നതിന്റെ ലക്ഷ്യവും ഉദ്ദേശ്യവും ഫലത്തിൽ പരാജയപ്പെട്ടു. വൈകിയാണെങ്കിലും, 2015 ജനുവരി 8-ന് സംസ്ഥാന സർക്കാർ 1948-ലെ ബീഹാർ നിയമത്തിലെ വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചപ്പോൾ അത് ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെയായിരുന്നു എന്നതാണ് ഇതിന്റെ ആകെ ഫലം. തൽഫലമായി, ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുമ്പോഴേക്കും, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം അനുസരിച്ച് ഇളവ് പ്രവർത്തനത്തിൽ വരേണ്ട കാലാവധിയുടെ വലിയൊരു ഭാഗം അവസാനിച്ചിരുന്നു.

23. സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഇളവ് നൽകാൻ താത്പര്യമുള്ളവരായിരുന്നു. പൊതുതാൽപ്പര്യത്തിന്റെ ഒരു പ്രധാന ആവശ്യകത കാരണം, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്ന പ്രഖ്യാപനം മറികടക്കാൻ സംസ്ഥാന സർക്കാർ തീരുമാനിച്ച ഒരു കേസല്ല ഇത്. നേരെമറിച്ച്, അത് ഇടവിട്ട് ഇടവിട്ട് ആണെങ്കിലും ആ പ്രഖ്യാപനം നടപ്പാക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ഒന്നാമതായി, വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ മൂന്ന്

വർഷത്തെ കാലതാമസം ഉണ്ടായി. രണ്ടാമതായി, വിജ്ഞാപനം ഭാവികാല പ്രാബല്യം ആക്കുന്നതിലൂടെ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ആദ്യം വിഭാവനം ചെയ്ത ഇളവിന്റെ പൂർണ്ണ ആനുകൂല്യം എതിർകക്ഷിയെ പോലുള്ള യൂണിറ്റുകൾക്ക് നഷ്ടപ്പെടുത്തി.

എച്ച്.2. മോത്തിലാൽ പദമ്പത് കേസിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള നിർമ്മാണം

24. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ഹൈക്കോടതി ന്യായീകരണത്തോടെ ഈ കോടതിയുടെ രണ്ട് തീരുമാനങ്ങൾ സൂചിപ്പിച്ചു. **കല്യാൺപൂർ സിമന്റ്** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, 1995-ൽ ബീഹാർ സംസ്ഥാനത്ത് ഒരു വ്യാവസായിക നയം വിജ്ഞാപനം ചെയ്തിരുന്നു. നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും അവലോകനം ചെയ്യുന്നതിനുമുള്ള ഒരു വ്യവസ്ഥ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു, കൂടാതെ എല്ലാ വകുപ്പുകളും സംഘടനകളും ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ നയം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തുന്നതിന് ഒരു തുടർവിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുമെന്നും വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. ഇത് ഈ കേസിലെ നയത്തിലെ ഖണ്ഡം 38(ബി)-ക്ക് സമാനമായിരുന്നു. വ്യാവസായിക നയം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തുന്നതിനായി ബീഹാർ സംസ്ഥാനം ഒരു വിജ്ഞാപനവും പുറപ്പെടുവിച്ചില്ല, 2000 ഓഗസ്റ്റ് 31-ന് അത് കാലഹരണപ്പെട്ടു. രോഗാതുരമായ ഒരു വ്യാവസായിക യൂണിറ്റിന് പ്രോത്സാഹനം നൽകേണ്ടതില്ലെന്ന് തീരുമാനിച്ചതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ യൂണിറ്റിന്റെ വിൽപ്പന നികുതി ഇളവിനുള്ള അവകാശവാദം സംസ്ഥാന സർക്കാർ നിരസിച്ചു. ഈ കോടതിയിൽ കേസ് പരിഗണനയിലിരിക്കെ ഒരു തുടർവിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഈ വസ്തുതകളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ, ജസ്റ്റിസ് എസ്.എസ്. നിജ്ജാർ മുഖേന ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:

> "85. ക്ലോസ് 24-ൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വ്യവസ്ഥകൾ നിർബന്ധമാണെന്ന വാദങ്ങൾ ഈ കോടതി അംഗീകരിക്കുകയാണെങ്കിൽ പോലും, വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു മാസത്തെ സമയം ന്യായമായ ഒരു കാലയളവിലേക്ക് മാത്രമേ നീട്ടാൻ കഴിയുമായിരുന്നുള്ളൂ. തുടർ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാൻ സർക്കാരിന് മൂന്ന് വർഷമെടുക്കാമായിരുന്നു എന്നത് അചിന്തനീയമാണ്. 1995-ലെ വ്യാവസായിക നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ ന്യായമായ കാലയളവിനുള്ളിൽ ആവശ്യമായ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ അപ്പീൽവാദികൾ പരാജയപ്പെട്ടത് 6-1-2001, 5-3-2001 എന്നീ തീയതികളിലെ തീരുമാനങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും ഏകപക്ഷീയമാക്കി എന്ന് ഈ കോടതി കരുതുന്നു. കമ്പനിയുടെ ന്യായവും സാധുവുമായ അവകാശവാദത്തെ പരാജയപ്പെടുത്തുന്നതിന്, നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിൽ സ്വന്തം വീഴ്ചകളെ ആശ്രയിക്കാൻ അപ്പീൽവാദിയെ അനുവദിക്കാനാവില്ല. അതേ കാരണത്താൽ, പോളിസി 31-8-2000-ന്

കാലഹരണപ്പെട്ടതിനാൽ കമ്പനിക്ക് ഒരു നിവൃത്തിയും നൽകാൻ കഴിയില്ലെന്ന അപ്പീൽവാദിയുടെ മുതിർന്ന അഭിഭാഷകന്റെ വാദങ്ങളും ഇ കോടതിക്ക് അംഗീകരിക്കാൻ കഴിയില്ല. അത്തരം ഒരു വാദം അംഗീകരിക്കുന്നത്, 1995-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ ഖണ്ഡം 24-ൽ അടങ്ങിയിട്ടുള്ള വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസരിച്ച് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാത്തതിൽ, അപ്പീൽവാദി സ്വീകരിച്ച തികച്ചും ഏകപക്ഷീയമായ നടപടിക്ക് പ്രോത്സാഹനവും ഒരു നീതീകരണവും നൽകുന്നതിന് തുല്യമാകും."

25. മാനുവൽസൺസ് ഹോട്ടൽസ് പ്രൈവറ്റ് ലിമിറ്റഡ് v. കേരള സംസ്ഥാനം (മേൽപരാമർശം) എന്ന കേസിലെ തീരുമാനത്തിൽ, ടൂറിസം പ്രൊമോഷണൽ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നവർക്ക് കാലാകാലങ്ങളിൽ വ്യാവസായിക മേഖലയ്ക്ക് നൽകുന്ന ഇളവുകൾ/ഇൻസെന്റീവുകൾ എന്നിവയ്ക്ക് സ്വയമേവ അർഹതയുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തുന്ന കേരള സർക്കാരിന്റെ 1986 ജൂലൈ 11-ലെ വിജ്ഞാപനം ജസ്റ്റിസ് റോഹിന്റൺ എഫ് നരിമാൻ മുഖേന ഈ കോടതിക്ക് വ്യാഖ്യാനിക്കേണ്ടി വന്നു. 1986-ൽ വാഗ്ദാനം ചെയ്തതുപോലെ ഇളവ് നൽകിക്കൊണ്ട് 1975-ലെ കേരള കെട്ടിട നികുതി നിയമത്തിൽ 1975 നവംബർ 6 മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തരത്തിൽ ഒരു ഭേദഗതി വരുത്തുകയും, 1993 മാർച്ച് 1 മുതൽ ഭേദഗതി ഇല്ലാതാക്കുകയും ചെയ്തു. മറ്റുള്ളവയോടൊപ്പം **മോത്തിലാൽ പദമ്പത്** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ മുൻകാല തീരുമാനത്തെ ആശ്രയിച്ച് , ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "3... മോത്തിലാൽ പദമ്പത്ത് [മോത്തിലാൽ പദമ്പത്ത് ഷുഗർ മിൽസ് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് v. സ്റ്റാർ പ്രദേശ് സംസ്ഥാനം, (1979) 2 SCC 409 : 1979 SCC (Tax) 144 : (1979) 2 SCR 641], നെസ്‌ലെ [പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം v. നെസ്‌ലെ ഇന്ത്യ ലിമിറ്റഡ്, (2004) 6 SCC 465] എന്നീ കേസുകളിലെ ഈ കോടതിയുടെ വിധിന്യായങ്ങൾ പ്രകാരം, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പ്രയോഗത്തിന്റെ പേരിൽ അത്തരം വിവേചനാധികാരം പ്രയോഗിക്കാത്തത് വ്യക്തമായി ദുഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. കാരണം, അത്തരം അധികാരം പ്രയോഗിക്കാതിരിക്കുക എന്നത് തന്നെ പ്രസക്തമായ വസ്തുതകളിൽ, അതായത്, 11-7-1986-ലെ ഒരു സർക്കാർ ഉത്തരവ്, പ്രസ്തുത സർക്കാർ ഉത്തരവിലെ പ്രഖ്യാപനം അനുസരിച്ച്, കേരള സംസ്ഥാനത്ത് ഹോട്ടലുകൾ സ്ഥാപിക്കുകയാണെങ്കിൽ കെട്ടിട നികുതിയിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കണമെന്ന് പ്രത്യേകം വ്യവസ്ഥ ചെയ്യുന്ന വസ്തുതകളിൽ മനസ്സ് പ്രയോഗിക്കാത്തത് മൂലം ദുഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു ഏകപക്ഷീയമായ പ്രവൃത്തിയാണ്. ഭരണഘടനാപരമായ അധികാര വിഭജന പദ്ധതി പ്രകാരം നിഷിദ്ധമായ ഒരു മേഖലയിലേക്കുള്ള ജുഡീഷ്യറിയുടെ കടന്നുകയറ്റം അനിവാര്യമാക്കുന്നതിനാൽ 1975-ലെ കേരള കെട്ടിട നികുതി നിയമം ഭേദഗതി

ചെയ്യാൻ നിയമസഭയ്ക്ക് ഒരു മാൻഡമസ് പുറപ്പെടുവിക്കാൻ കഴിയില്ല എന്നത് ശരിയാണ്. എന്നിരുന്നാലും, വസ്തുതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, 11-7-1986-ലെ സർക്കാർ ഉത്തരവ് നൽകിയ പ്രഖ്യാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്തുന്നതിനായി, 1975-ലെ കേരള കെട്ടിട നികുതി നിയമം ഉചിതമായി ഭേദഗതി ചെയ്തുകൊണ്ട്, 6-11-1990-ന് കേരള നിയമസഭ സെക്ഷൻ 3-എ നടപ്പിലാക്കിയതായി കോടതി കണ്ടെത്തുന്നു. പ്രസ്തുത വ്യവസ്ഥ നിയമ പുസ്തകത്തിൽ തുടർന്നുവെന്നും 1-3-1993 മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തരത്തിൽ മാത്രമേ അത് ഇല്ലാതാക്കിയിട്ടുള്ളൂവെന്നും കോടതി കണ്ടെത്തി. 6-11-1990 മുതൽ 1-3-1993 വരെ കെട്ടിട നികുതിയിൽ നിന്ന് ഇളവ് നൽകാനുള്ള അധികാരം വകുപ്പ് 3-എ പ്രകാരം നിയമാനുസൃതമായി സർക്കാരിന് നൽകിയിരുന്നുവെന്ന് ഇത് വ്യക്തമാക്കുന്നു. വകുപ്പ് 3-എ അവതരിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ലക്ഷ്യങ്ങളുടെയും കാരണങ്ങളുടെയും പ്രസ്താവനയിൽ, 11-7-1986-ലെ സർക്കാർ ഉത്തരവിലെ വാഗ്ദാനങ്ങൾ നിറവേറ്റുന്നതിനാണ് പ്രസ്തുത വകുപ്പ് അവതരിപ്പിച്ചതെന്ന് വ്യക്തമായി പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നതായി കോടതി കണ്ടെത്തുന്നു. 11-7-1986-ലെ പ്രസ്തുത സർക്കാർ ഉത്തരവിനെ ആശ്രയിച്ച്, അപ്പീൽവാദികൾ 1991-ൽ ഒരു ഹോട്ടൽ കെട്ടിടം നിർമ്മിച്ചിരുന്നുവെന്ന് ഈ കോടതി കണ്ടെത്തുന്നു. അതിനാൽ, ഈ കോടതി ഇതിൽ മുൻപ് വിധിച്ചതുപോലെ, വകുപ്പ് 3-എ പ്രകാരമുള്ള വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാത്തത് സർക്കാരിന്റെ ഏകപക്ഷീയമായ നടപടിയാണെന്ന് വ്യക്തമാണ്, ഇത് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ട് പരിഹരിക്കപ്പെടണം. വാഗ്ദാനം നിറവേറ്റാതെ സർക്കാർ രക്ഷപ്പെടുന്നത് അചിന്തനീയമായിരിക്കും എന്നതിനാൽ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാത്ത മന്ത്രിതല നടപടി, അപ്പീൽവാദികൾക്ക് പ്രസ്തുത സിദ്ധാന്തം പ്രകാരം ആശ്വാസം ലഭിക്കുന്നതിന് തടസ്സമാകാൻ സാധ്യതയില്ല."

എച്ച്.3. പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ – ഉത്ഭവവും പരിണാമവും

26. വകുപ്പ് 9 പ്രകാരമുള്ള തുടർനടപടി വിജ്ഞാപനം 2015 ജനുവരി 8-ന് പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിന് ബാഹ്യ പരിധി നിശ്ചയിച്ചിട്ടില്ലെന്നും, ഒരു തുടർ വിജ്ഞാപനം വഴി നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതുവരെ അതിന്റെ ആനുകൂല്യം നേടുന്നതിനോ മുമ്പത്തെ തീയതി മുതൽ വിജ്ഞാപനം നടപ്പിലാക്കുന്നതിനോ എതിർകക്ഷിക്ക് നിക്ഷിപ്ത അവകാശമില്ലെന്നും ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഹൈക്കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം തങ്ങളുടെ നടപടി നിലനിർത്താൻ ശ്രമിച്ചു. **കല്യാൺപൂർ സിമന്റ്** (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ നയം കാലഹരണപ്പെടുന്നതുവരെ ഒരു തുടർ വിജ്ഞാപനവും പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ല എന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ആ കേസിലെ തീരുമാനം വേർതിരിച്ചറിയാൻ ശ്രമിച്ചു. ചുരുക്കത്തിലും സാരാംശത്തിലും, ഒരു തുടർ വിജ്ഞാപനം

പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്ന് അവകാശപ്പെടാൻ റിട്ട് ഹർജിക്കാരന് - ഇതിലെ എതിർകക്ഷിക്ക് - നിക്ഷിപ്ത അവകാശമില്ലെന്നും, വസ്തുതകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തം ബാധകമല്ലെന്നുമായിരുന്നു എതിർ വാദം.

27. നിലവിലെ കേസിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട തർക്കങ്ങൾ വിശകലനം ചെയ്യുന്നതിന്, സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ ഉത്ഭവവും അതിന്റെ പ്രയോഗത്തിന്റെ പരിണാമവും ചർച്ച ചെയ്യേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. പൊതു നിയമം വിവിധ തരത്തിലുള്ള നീതിയുക്തമായ എസ്റ്റോപ്പലുകൾ അംഗീകരിക്കുന്നു, അതിലൊന്നാണ് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ. ക്രാബ് vs അരുൺ ഡി.സി.[13], എന്ന കേസിൽ, ലോർഡ് ഡെന്നിംഗ് മുഖേന അപ്പീൽ കോടതി ന്യായബോധത്തിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ ഉത്ഭവം കണ്ടെത്തുകയും, ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു:

> "ഈ പ്രൊപ്രൈറ്ററി എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ അടിസ്ഥാനം - വാഗ്ദാന എസ്റ്റോപ്പലിന്റെത് പോലെ - ഇക്വിറ്റിയുടെ ഇടപെടലാണ്. കർശനമായ നിയമങ്ങളുടെ കാഠിന്യം ലഘൂകരിക്കുന്നതിന്, അതിന്റെ യഥാർത്ഥ രൂപത്തിൽ ന്യായബോധം കടന്നുവരുന്നു. ആദ്യകാല കേസുകൾ അതിനെ "എസ്റ്റോപ്പൽ" എന്ന് പറഞ്ഞിരുന്നില്ല. അവർ അതിനെ "ന്യായബോധം ഉന്നയിക്കൽ" എന്നാണ് പറഞ്ഞത്. അത് വിപുലീകരിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ലോർഡ് കെയ്ൻസ് പറഞ്ഞതുപോലെ: "എല്ലാ നീതിന്യായ കോടതികളും പിന്തുടരുന്ന ആദ്യത്തെ തത്വമാണിത്", കക്ഷികൾക്കിടയിൽ നടന്നിട്ടുള്ള ഇടപാടുകൾ കണക്കിലെടുത്ത്, അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന് അന്യായമായിരിക്കുമ്പോൾ, ഒരു വ്യക്തി തന്റെ നിയമപരമായ അവകാശങ്ങളിൽ - ഒരു കരാർ പ്രകാരമോ, തന്റെ ഉടമസ്ഥാവകാശ രേഖയിലോ, അല്ലെങ്കിൽ നിയമപ്രകാരമോ - ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നതിൽ നിന്ന് ഇത് തടയും."

28. ചിട്ടി ഓൺ കോൺട്രാക്ട്സ്[14] (“**ചിട്ടി**”) എന്ന കൃതിയിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ ആവശ്യകതകൾ രൂപപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്:

> “4.086. നീതിയുക്തമായ സിദ്ധാന്തം പ്രവർത്തിക്കണമെങ്കിൽ, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ അവകാശങ്ങളും കടമകളും സൃഷ്ടിക്കുന്ന ഒരു നിയമപരമായ ബന്ധം ; ആ ബന്ധത്തിൽ നിന്ന് ഉടലെടുക്കുന്ന തന്റെ കർശനമായ നിയമപരമായ അവകാശങ്ങൾ മറ്റേ കക്ഷിക്കെതിരെ നടപ്പിലാക്കില്ലെന്ന് ഒരു കക്ഷി നൽകുന്ന ഒരു വാഗ്ദാനമോ പ്രഖ്യാപനമോ; പിന്നീടുള്ള കക്ഷി പ്രഖ്യാപനത്തെ ആശ്രയിക്കുമെന്ന മുൻ

13 [1976] 1 Ch179 (അപ്പീൽ കോടതി).
14 ഹഗ് ബീൽ, ചിട്ടി ഓൺ കോൺട്രാക്ട്സ് (32 പതിപ്പ്, സ്വീറ്റ് & മാക്സ്വൽ 2017)

കക്ഷിയുടെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള ഉദ്ദേശ്യം; രണ്ടാമത്തെ കക്ഷിയുടെ അത്തരം ആശ്രയത്വം എന്നിവ ഉണ്ടായിരിക്കണം. ഈ ആവശ്യകതകൾ നിറവേറ്റപ്പെട്ടാലും, ആദ്യ കക്ഷി തന്റെ വാഗ്ദാനത്തിൽ നിന്ന് പിന്മാറുന്നത് "അന്യായം" അല്ലെങ്കിൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം ഒഴിവാക്കാവുന്നതാണ്. കരാർ അവകാശങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കാതിരിക്കാനുള്ള വാഗ്ദാനങ്ങൾക്കാണ് ഈ സിദ്ധാന്തം സാധാരണയായി ബാധകമാകുന്നത്, എന്നാൽ അത് മറ്റ് ചില ബന്ധങ്ങളിലേക്കും വ്യാപിക്കുന്നു.

4.088.....അവകാശങ്ങൾക്കും പരസ്പരബന്ധിത കടമകൾക്കും കാരണമാകുന്ന ബന്ധം കരാർപരമല്ലാത്തിടത്തും ഈ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കാവുന്നതാണ്: ഉദാഹരണത്തിന്, കമ്പനിയുടെ പേര് ശരിയായി നൽകാത്ത ഒരു ബില്ലിൽ ഒപ്പിട്ടതിന് ഒരു കമ്പനി ഡയറക്ടർക്ക് മേൽ ചട്ടം ചുമത്തുന്ന ബാധ്യത നടപ്പിലാക്കുന്നത് തടയുക; അല്ലെങ്കിൽ ഒരു പുരുഷൻ താൻ സഹവസിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു സ്ത്രീയെ കുടുംബ വീട്ടിൽ നിന്ന് പുറത്താക്കുന്നത് തടയുക. "

നിയമപരമായ ബന്ധത്തിന്റെ അഭാവത്തിൽ പോലും പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തം നടപ്പിലാക്കാമെന്ന് **ചിട്ടി** (മേൽപരാമർശം) വ്യക്തമാക്കുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, നിലവിലുള്ള അവകാശങ്ങളുടെ നടത്തിപ്പ് നിയന്ത്രിക്കുക എന്നതാണ് സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യമെന്നിരിക്കെ, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ പുതിയ അവകാശങ്ങൾക്ക് ഇത് കാരണമാകുമെന്നതിനാൽ ഇത് സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ തെറ്റായ പ്രയോഗമാകുമെന്ന് വാദിക്കപ്പെടുന്നു:

"4.089. വാഗ്ദാനമോ പ്രഖ്യാപനമോ നൽകുന്നതിനുമുമ്പ്, കക്ഷികൾക്കിടയിൽ അവകാശങ്ങളും കടമകളും സൃഷ്ടിക്കുന്ന നിയമപരമായ ബന്ധമൊന്നുമില്ലാത്തിടത്തോ, അല്ലെങ്കിൽ അവർക്കിടയിൽ ഒരു സാങ്കൽപ്പിക കരാർ മാത്രമുള്ളിടത്തോ ഈ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കാമെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്: ഉദാഹരണത്തിന് വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെട്ടയാൾ താനും വാഗ്ദാനദാതാവും തമ്മിലാണ് കരാർ ഉണ്ടാക്കിയത് എന്ന് വിശ്വസിക്കാൻ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെടുകയും, എന്നാൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ അത് വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെട്ടയാളും മറ്റൊരു വ്യക്തിയും തമ്മിലുള്ളതായിരുന്നുവെങ്കിൽ, അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ. എന്നാൽ ഈ നിർദ്ദേശങ്ങൾ, വാഗ്ദാനദാതാവ് വാഗ്ദാനം ചെയ്യപ്പെട്ടയാൾക്കെതിരെ മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന അവകാശങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നത് നിയന്ത്രിക്കുക എന്ന സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെ തെറ്റിദ്ധരിക്കുന്നുവെന്ന് സമർപ്പിക്കുന്നു. അത്തരം അവകാശങ്ങൾ വാഗ്ദാനമോ പ്രഖ്യാപനമോ നൽകുന്നതിന് മുമ്പ് ഈ കക്ഷികൾക്കിടയിൽ നിലനിൽക്കുന്ന ഒരു നിയമപരമായ ബന്ധത്തിൽ നിന്ന് മാത്രമേ

ഉണ്ടാകൂ. അത്തരമൊരു ബന്ധമില്ലെങ്കിൽ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കുന്നത് സിദ്ധാന്തം പുതിയ അവകാശങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുന്നില്ല എന്ന നിയമത്തെ (താഴെ ഖണ്ഡിക 4-099 ൽ ചർച്ച ചെയ്യുന്നത്) ലംഘിക്കും."

29. ഇംഗ്ലീഷ് നിയമപ്രകാരം പൊതുവെ പറഞ്ഞാൽ, യാതൊരു പ്രതിഫലവും ഇല്ലാത്ത വാഗ്ദാന നിർവ്വഹണത്തിനുള്ള ഒരു കാരണം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനായി, വാഗ്ദാന സിദ്ധാന്തം ഒരു 'വാളായി' ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്ന് ജൂഡീഷ്യൽ തീരുമാനങ്ങൾ മുൻകാലങ്ങളിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. കർശനമായ നിയമപരമായ അവകാശങ്ങൾ താൽക്കാലികമായി നിർത്തിവയ്ക്കാൻ വാക്കുകളിലൂടെയോ പെരുമാറ്റത്തിലൂടെയോ ഒരു നിവേദനം നൽകുമ്പോൾ, വാഗ്ദാനദാതാവ്, തന്റെ അത്തരം അവകാശങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിൽ നിന്ന് തടയുന്ന ഒരു 'കവചം' എന്ന നിലയിൽ ആ തീരുമാനങ്ങളിൽ അതിന്റെ ഉപയോഗം പരിമിതപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. കോംബെ vs കോംബെ[15] ("മേൽപരാമർശം") കേസിൽ, പ്രതിഫലം നടപടി കാരണത്തിന്റെ ഒരു അനിവാര്യ ഘടകമാണെന്ന് അപ്പീൽ കോടതി വിധിച്ചു:

> "അത് [പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ] പ്രവർത്തനത്തിനുള്ള ഒരു കാരണത്തിന്റെ ഭാഗമാകാം, പക്ഷേ പ്രവർത്തനത്തിനുള്ള ഒരു കാരണമായിരിക്കില്ല.
>
> ... ...
>
> ഈ തത്വം [പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ] സ്വയം ഒരു നടപടിയെടുക്കുന്നതിനുള്ള കാരണമായി ഒരിക്കലും നിലനിൽക്കുന്നില്ല; ഒരു നടപടിയെടുക്കുന്നതിനുള്ള കാരണത്തിന്റെ അവശ്യ ഘടകമായി പ്രതിഫലം നിലനിൽക്കുമ്പോൾ, അതിനെ ഇല്ലാതാക്കാൻ ഈ തത്വത്തിന് സാധ്യമല്ല. പ്രതിഫല തത്വം ഒരു പാർശ്വ തർക്കത്തിലൂടെ തകിടം മറിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവിധം ശക്തിയായി സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടതാണ്."

30. ഇംഗ്ലീഷ് നിയമത്തിനുള്ളിൽ പോലും, കോംബെ (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിയമത്തിന്റെ പ്രയോഗം പൊരുത്തക്കേടുള്ളതായി ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്[16]. വ്യാപകമായി രൂപപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നതിനാൽ നിയമത്തിന്റെ വ്യാപ്തിയും സംശയിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്[17]. അതിനാൽ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ ഒരു നടപടിയെടുക്കാൻ

15 [1951] 2 K.B. 215.

16 വൈവർൺ ഡെവലപ്മെന്റ്, റെ, [1974] 1 WLR 1097 സൂസൻ എം. മോർഗൻ, "ഓസ്ട്രേലിയ, ഗ്രേറ്റ് ബ്രിട്ടൻ, യുണൈറ്റഡ് സ്റ്റേറ്റ്സ് എന്നിവടങ്ങളിലെ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ താരതമ്യ വിശകലനം", (1985) 15 മെൽബൺ യൂണിവേഴ്സിറ്റി ലോ റിവ്യൂ 134, 139-141 പേജുകളിൽ ഉദ്ധരിച്ചത്.

17 ടങ്സ്റ്റൺ ഇലക്ട്രിക് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ് **vs** ടൂൾ മെറ്റൽ മാനുഫാക്ചറിംഗ് കമ്പനി ലിമിറ്റഡ്, [1955] 1 WLR 761 എന്ന കേസിൽ, ലോർഡ് സൈമണ്ട്സ് ഇപ്രകാരം പ്രസ്താവിക്കുന്നു, "കോംബ് v. കോംബെ

കാരണമാകുമെന്ന് പ്രഭുസഭയുടെ ഒരു കൃത്യമായ പ്രഖ്യാപനം ഇല്ലാത്തതിനാൽ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലിനെ 'വാളിന്' പകരം 'പരിച'യായി കണക്കാക്കുന്ന പരമ്പരാഗത സമീപനത്തിൽ നിന്നാണ് ഇംഗ്ലീഷ് നിയമം വികസിച്ചതെന്ന് ഉറപ്പോടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നതിൽ ഒരു ബുദ്ധിമുട്ട് പ്രകടിപ്പിച്ചു[18]. നേരെമറിച്ച്, ഈ വിഷയത്തിൽ യുണൈറ്റഡ് സ്റ്റേറ്റ്സിലെയും[19] ഓസ്ട്രേലിയയിലെയും[20] നിയമം വളരെ കുറഞ്ഞ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഉള്ളതാണ്.

31. ഇന്ത്യ, കോടതി ഉടൻ സൂക്ഷ്മമായി നിരീക്ഷിക്കുന്നതുപോലെ, സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ കൂടുതൽ വിപുലമായ ഒരു പ്രസ്താവന സ്വീകരിച്ചു. അന്താരാഷ്ട്ര അതിർത്തികൾക്കപ്പുറത്ത് നിന്ന് ഒരു സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കുന്ന രാജ്യങ്ങൾക്ക്, താരതമ്യ നിയമം, ഭൂതകാലാവലോകനത്തിന്റെ പ്രയോജനം നേടാൻ പ്രാപ്തമാക്കുന്നു.

ഒരു വാഗ്ദാനത്തെ ആശ്രയിച്ച ഒരു കക്ഷിക്ക് സംഭവിക്കുന്ന അനീതി പരിഹരിക്കുന്നതിനായി ഈ കോടതി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് വിപുലമായ വ്യാഖ്യാനം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. മോത്തിലാൽ പദമ്പത് (മേൽപരാമർശം) കേസിൽ, ഈ കോടതി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വത്തെ ഒരു നീതിയുടെ തത്വമായി കണക്കാക്കി. ഇംഗ്ലീഷ് നിയമത്തിലെന്നപോലെ, പ്രതിഫല തത്വത്തിന്റെ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഈ തത്വത്തിന് ബാധകമായിരുന്നില്ല. ജസ്റ്റിസ് പി.എൻ. ഭഗവതി (അന്ന് ആയിരുന്നപ്രകാരം) മുഖേന സംസാരിച്ച ഈ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "12. ...പ്രതിഫലമെന്ന തത്വം പ്രമുഖ നിയമജ്ഞരിൽ നിന്ന് നേരിടുന്ന പൊതു വിമർശനം പരിഗണിക്കുമ്പോൾ, ഈ തത്വത്തെ ആക്രമണത്തിൽ നിന്നോ ശോഷണത്തിൽ നിന്നോ രക്ഷിക്കാൻ കോടതി അമിതമായി ആകാംക്ഷപ്പെടേണ്ടതില്ല, അല്ലെങ്കിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ വളർച്ചയെ അത് മുരടിപ്പിക്കാനോ നീതിയുടെ ഉപകരണമെന്ന നിലയിൽ അതിന്റെ പ്രവർത്തനക്ഷമതയെ നിയന്ത്രിക്കാനോ അനുവദിക്കരുത്...നീതി ഉറപ്പാക്കുന്നതിനായി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വത്തെ ഒരു

കേസിൽ കാണുന്ന വളരെ വ്യാപകമായി പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കാവുന്ന തത്വത്തിന്റെ പ്രസ്താവനയ്ക്ക് ഈ സഭയുടെ അധികാരം നൽകാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല".

18 ബെയർഡ് ടെക്സ്റ്റൈൽസ് ഹോൾഡിംഗ്സ് ലിമിറ്റഡ് vs മാർക്ക്സ് ആൻഡ് സ്പെൻസർ പബ്ലിക് ലിമിറ്റഡ് കമ്പനി, [2002] 1 All ER (Comm) 737 എന്ന കേസിൽ, അപ്പീൽ കോടതി "ഹൗസ് ഓഫ് ലോർഡ്സ് നിയമം വികസിപ്പിക്കുകയോ തിരുത്തുകയോ ചെയ്യുന്നതുവരെ അവകാശവാദം [എസ്റ്റോപ്പൽ] വിജയിക്കുമെന്ന് യഥാർത്ഥ സാധ്യതയില്ല" എന്ന് പ്രസ്താവിച്ചു.

19 അമേരിക്കൻ ലോ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട്, റീസ്റ്റേറ്റ്മെന്റ് ഓഫ് ദി ലോ (2d), കോൺട്രാക്ട്സ് (1981), ഖണ്ഡിക 90.

20 വാൾട്ടൺസ് സ്റ്റോഴ്സ് (ഇന്റർസ്റ്റേറ്റ്) ലിമിറ്റഡ് vs മഹർ, (1988) 164 CLR 387.

നടപടിയെടുക്കുന്നതിനുള്ള കാരണമായി സ്ഥാപിക്കാൻ അനുവദിക്കാത്തതിന് സാധുവായ ഒരു കാരണവും കോടതി കാണുന്നില്ല."

എച്ച്.4. എസ്റ്റോപ്പലിൽ നിന്ന് പ്രതീക്ഷകളിലേക്ക്

ഇംഗ്ലീഷ് നിയമപ്രകാരം, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വം നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ തത്വത്തിന് സമാന്തരമായാണ് വികസിച്ചത്. നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ തത്വം ഭരണപരമായ ഇടപെടലുകളിലെ നീതിയുടെ തത്വങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ്. ഒരാൾക്ക് സാരമായ ഒരു ആനുകൂല്യം ലഭിക്കുമെന്ന് ഒരു പൊതു സ്ഥാപനം അവരെ വിശ്വസിപ്പിച്ചാൽ, ഈ തത്വം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്നു. സാരമായ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ തത്വം **ആർ vs നോർത്ത് ആൻഡ് ഈസ്റ്റ് ഡെവൺ ഹെൽത്ത് അതോറിറ്റി, എക്സ് പാർട്ടി കോഹ്ലാൻ**[21] എന്ന കേസിൽ ഇപ്രകാരം വിശദീകരിച്ചിരിക്കുന്നു:

> "55. ... എന്നാൽ അവരുടെ ന്യായമായ പ്രതീക്ഷ എന്തായിരുന്നു?" ഇതുസംബന്ധിച്ച് ഒരു തർക്കം ഉണ്ടാകുമ്പോൾ, ഇൻ റേ: ഫിൻഡ്ലേ കേസിൽ സംഭവിച്ചതുപോലെ, തർക്കം കോടതി നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വാഗ്ദാനത്തിന്റെയോ പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെയോ കൃത്യമായ നിബന്ധനകൾ, വാഗ്ദാനം നൽകിയ സാഹചര്യങ്ങൾ, നിയമപരമായ അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് വിവേചനാധികാരത്തിന്റെ സ്വഭാവം എന്നിവയുടെ വിശദമായ പരിശോധന ഇതിൽ ഉൾപ്പെടാം.
>
> .....
>
> 56. ... ഒരു നിയമപരമായ വാഗ്ദാനമോ ആചാരമോ കേവലം നടപടിക്രമപരമല്ല, സാരമായ ഒരു ആനുകൂല്യത്തിന്റെ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ കാരണമായിട്ടുണ്ടെന്ന് കോടതി പരിഗണിക്കുന്നിടത്ത്, പുതിയതും വ്യത്യസ്തവുമായ ഒരു ഗതി സ്വീകരിക്കുന്നത് അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിന് തുല്യമാകുന്ന തരത്തിൽ പ്രതീക്ഷ നിരാശപ്പെടുത്തുന്നത് വളരെ അന്യായമാണോ എന്ന് ഉചിതമായ കേസിൽ കോടതി തീരുമാനിക്കുമെന്ന് അതോറിറ്റി ഇപ്പോൾ സ്ഥാപിക്കുന്നു. ഇവിടെ, പ്രതീക്ഷയുടെ നിയമസാധുത സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാൽ, നയമാറ്റത്തിനായി ആശ്രയിക്കുന്ന ഏതൊരു പ്രധാന താൽപ്പര്യത്തിനെതിരെയും നീതിയുടെ ആവശ്യകതകൾ തുലനം ചെയ്യാനുള്ള ചുമതല കോടതിക്കായിരിക്കും."

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

21 [2001] QB 213.

33. ഇംഗ്ലീഷ് നിയമപ്രകാരം, സ്വകാര്യ നിയമത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ സിദ്ധാന്തത്തിന് സമാനമായി പൊതു നിയമത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിലാണ് നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം ആദ്യം വികസിച്ചത്. എന്നിരുന്നാലും, അതിനുശേഷം, ഇംഗ്ലീഷ് നിയമം സ്വകാര്യ നിയമത്തിനും പൊതു നിയമത്തിനും കീഴിലുള്ള വ്യത്യസ്ത പരിഹാരങ്ങളായി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തെയും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തെയും യഥാക്രമം വേർതിരിച്ചു. ഡി സ്മിത്ത്സ് ജൂഡീഷ്യൽ റിവ്യൂ[22] നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പൊതു നിയമ സമീപനവും പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ സ്വകാര്യ നിയമ സമീപനവും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം കുറിക്കുന്നു:

> "വിപരീത നിർദ്ദേശങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും [റൂട്ട്കിൻ v കെന്റ് സി.സി., (1981) 1 WLR 1186 (CA); ആർ v ജോക്കി ക്ലബ് എക്സ് പാർട്ടി റാം റേസ്കോഴ്സസ് ലിമിറ്റഡ്, [1993] AC 380 (HL); ആർ v ഐ.ആർ.സി. എക്സ് പാർട്ടി കാമക്ക് കോർപറേഷൻ, (1990) 1 WLR 191 (CA)], ഒരു വ്യക്തിക്ക് നിയമാനുസൃതമായ ഒരു പ്രതീക്ഷയുടെ ഉടമയായി യോഗ്യത നേടുന്നതിന് തന്റെ സ്ഥാനം മാറ്റുകയോ അദ്ദേഹത്തിന് ദോഷകരമായി പ്രവർത്തിക്കുകയോ ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യമില്ല [ആർ v കൃഷി, മത്സ്യബന്ധനം, ഭക്ഷ്യ മന്ത്രാലയം എക്സ് പാർട്ടി ഹാംബിൾ ഫിഷറീസ് (ഓഫ്ഷോർ) ലിമിറ്റഡ്, (1995) 2 All ER 714 (QB)]. . . ബന്ധപ്പെട്ട വ്യക്തിക്ക് നഷ്ടം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നത് പരിഗണിക്കാതെ തന്നെ, ഒരു പൊതു നിയമ തത്വം പൊതു ഉദ്യോഗസ്ഥർ അവരുടെ ഉത്തരവാദിത്തങ്ങളെ മാനിക്കുകയും നിയമപരമായ ഉറപ്പിനെ മാനിക്കുകയും ചെയ്യണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെടുമ്പോൾ, എസ്റ്റോപ്പൽ മേഖലയിൽ നിന്നുള്ള സ്വകാര്യ നിയമ സാമ്യങ്ങൾക്ക് പരിമിതമായ പ്രസക്തി മാത്രമേയുള്ളൂവെന്ന് ഞങ്ങൾ മനസിലാക്കുന്നു. [സൈമൺ ആടിൽ, 'ദി എൻഡ് ഓഫ് എസ്റ്റോപ്പൽ ഇൻ പബ്ലിക് ലോ?' (2003) 62 കേംബ്രിഡ്ജ് ലോ ജേണൽ 3]."

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

34. ഇംഗ്ലീഷ് നിയമപ്രകാരം പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തവും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവും തമ്മിലുള്ള മറ്റൊരു വ്യത്യാസം, രണ്ടാമത്തേത് ഒരു നടപടി കാരണമായി മാറുമെന്നതാണ്[23]. നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ വ്യാപ്തി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെതിനേക്കാൾ വിശാലമാണ്, കാരണം അത് ഒരു

22 ഹാരി വൂൾഫും മറ്റുള്ളവരും, ഡി സ്മിത്ത്സ് ജൂഡീഷ്യൽ റിവ്യൂ (8-ാം പതിപ്പ്, തോംസൺ റോയിട്ടേഴ്സ് 2018)

23 റെബേക്ക വില്യംസ്, "ദി മൾട്ടിപ്പിൾ ഡോക്ട്രിനിസ് ഓഫ് ലെജിറ്റിമേറ്റ് എക്സ്പെക്ടേഷൻസ്", (2016) 132 (ഒക്ടോബർ) ലോ ക്വാർട്ടർലി റിവ്യൂ 639, 645.

പൊതു സ്ഥാപനം നൽകിയ വാഗ്ദാനത്തെ മാത്രമല്ല, ഔദ്യോഗിക രീതിയെയും പരിഗണിക്കുന്നു. കൂടാതെ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് കീഴിൽ, വാഗ്ദാനത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നത് മൂലം ഒരു കക്ഷിക്ക് ഉണ്ടായ ഒരു ദോഷം കാണിക്കേണ്ട ആവശ്യകത ഉണ്ടായിരിക്കാം. സാധാരണയായി, വാഗ്ദാനത്തിൽ ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ട് വാഗ്ദാനം ലഭിച്ചയാൾ തന്റെ നിലപാട് മാറ്റിയെന്ന് കാണിക്കാൻ ഇത് മതിയാകുമെങ്കിലും, വാഗ്ദാനം ലഭിച്ചയാൾക്ക് ഒരു ഹാനിയും ഉണ്ടായിട്ടില്ല എന്ന വസ്തുത, വാഗ്ദാനക്കാരൻ അവരുടെ വാഗ്ദാനത്തിൽ നിന്ന് പിന്മാറുന്നത് "അസമത്വം" ആയിരിക്കില്ലെന്ന് വിധിക്കാൻ പ്രസക്തമായിരിക്കാം.[24] എന്നിരുന്നാലും, നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന് കീഴിൽ അത്തരമൊരു ആവശ്യകത നിലവിലില്ല. റെജീന (ബീബി) vs ന്യൂഹാം ലണ്ടൻ ബറോ കൗൺസിൽ[25] എന്ന കേസിൽ, അപ്പീൽ കോടതി ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "55. ഈ കേസ് വ്യക്തമായ ദോഷങ്ങളൊന്നുമില്ലാതെ ആശ്രയത്വത്തിന്റെതാണ്. നീണ്ടുപോയ നിരാശയിൽ നിന്നുണ്ടാകുന്ന, ലഘുവായി തള്ളിക്കളയാൻ കഴിയാത്ത, ധാർമികമായ നഷ്ടം ഇതിലുണ്ടായതുകൊണ്ടാണ് ഞങ്ങൾ ഈ പദസഞ്ചയം ഉപയോഗിക്കുന്നത്. ഒരു അഭയാർത്ഥി കുടുംബത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, സുരക്ഷിതമായ ഭവനം ലഭിക്കാൻ എളുപ്പമുള്ള യുണൈറ്റഡ് കിംഗ്ഡത്തിലെ മറ്റേതെങ്കിലും സ്ഥലത്ത് തുടക്കത്തിൽ തന്നെ താമസിക്കാൻ ശ്രമിക്കാനുള്ള സാധ്യത നഷ്ടപ്പെടുത്തിയത് മറ്റൊരു സാധ്യതയുള്ള നഷ്ടമാണ്. സ്വകാര്യ നിയമത്തിൽ ഇത് ഒരു പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വത്തിന് അടിത്തറയിടുകയോ നടപടിയെടുക്കാൻ കഴിയുന്ന തെറ്റായ പ്രസ്താവന ആവുകയോ ചെയ്യില്ലെങ്കിൽ പോലും, നീതിയിലേക്കും അതുവഴി അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിലേക്കും ഇത് വിരൽചൂണ്ടുന്നു എന്ന കാരണത്താൽ, കോടതിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ, ഈ കാര്യങ്ങൾക്ക് പൊതു നിയമത്തിൽ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. വ്യക്തമായ ദോഷങ്ങളൊന്നും കാണിക്കാൻ കഴിയാത്തതിനാൽ ന്യായമായ പ്രതീക്ഷയെ അവഗണിക്കുന്നത് സമൂഹത്തിലെ ഏറ്റവും ദുർബലരായവരെ പ്രത്യേകമായ പ്രതികൂലാവസ്ഥയിൽ എത്തിക്കുന്നതിന് തുല്യമാകും. ഏതെങ്കിലും ഔദ്യോഗിക നടപടിയിലോ വാഗ്ദാനത്തിലോ ആശ്രയിച്ച് (in reliance on) പ്രവർത്തിക്കാൻ സാധ്യതയും അതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളുമുള്ളവർക്ക് മാത്രം ലഭിക്കുന്ന നിയമപരമായ പിന്തുണ, രക്ഷപ്പെടാൻ ഒരു മാർഗ്ഗവുമില്ലാതെ, നൽകിയ വാഗ്ദാനത്തിൽ വിശ്വസിക്കാൻ നിർബന്ധിതരായവർക്ക് ലഭിക്കാതെ പോകുന്ന അവസ്ഥ അത് സൃഷ്ടിക്കുമെന്നാണ് ഇത് അർത്ഥമാക്കുന്നത്."

(തുടർന്ന് നൽകിയിരിക്കുന്നു)

24 ഖണ്ഡിക 4-095-ലെ മേൽപരാമർശ കുറിപ്പ് 19.
25 [2002] 1 W.L.R. 237.

35. തൽഫലമായി, സ്വകാര്യ നിയമത്തിലെ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം രണ്ട് കക്ഷികൾ തമ്മിലുള്ള വാഗ്ദാനമാണെങ്കിലും, പൊതു നിയമത്തിലെ നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം പൊതു അധികാരികളുടെ പെരുമാറ്റത്തെ ചുറ്റിപ്പറ്റിയുള്ള നീതിയുടെയും ഏകപക്ഷീയതയില്ലായ്മയുടെയും തത്വങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണ്. ഒരു സംസ്ഥാന സ്ഥാപനം മറ്റൊരു സ്വകാര്യ കക്ഷിയുമായി ഒരു സ്വകാര്യ കരാറിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് യാതൊരു പ്രയോഗവുമില്ലെന്ന് ഇതിനർത്ഥമില്ല. മറിച്ച്, ഇംഗ്ലീഷ് നിയമപ്രകാരം, സംസ്ഥാനം അതിന്റെ പൊതു പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കായി ഒരു സ്വകാര്യ കക്ഷിക്ക് വാഗ്ദാനം നൽകിയ സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഇത് ബാധകമല്ല[26].

എച്ച്.5. ഇന്ത്യൻ നിയമവും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവും

36. ഇന്ത്യൻ നിയമത്തിന് കീഴിൽ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തവും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവും തമ്മിൽ പലപ്പോഴും ഒരു ആശയക്കുഴപ്പം ഉണ്ടാകാറുണ്ട്. ഇത് ജെയിൻ ആൻഡ് ജെയിനിന്റെ പ്രസിദ്ധമായ *പ്രിൻസിപ്പിൾസ് ഓഫ് അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് ലോ*[27]-ൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്:

> "ചിലപ്പോൾ, 'നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ', 'പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ' എന്നീ പദപ്രയോഗങ്ങൾ പരസ്പരം മാറിമാറി ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്, പക്ഷേ അത് ശരിയായ ഉപയോഗമല്ല, കാരണം 'നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ' എന്നത് 'പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ' എന്നതിനേക്കാൾ വളരെ വിശാലമായ ഒരു ആശയമാണ്.
>
> ...
>
> എന്നിരുന്നാലും, പ്രസക്തമായ ഇന്ത്യൻ കേസുകൾ വായിക്കുമ്പോൾ ആശയങ്ങളുടെ ചില ആശയക്കുഴപ്പങ്ങൾ പ്രകടമാണ്. സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ സ്വഭാവവും വ്യാപ്തിയും സംബന്ധിച്ച് ജൂഡീഷ്യൽ ചിന്ത ഇതുവരെ രൂപപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്ന് തോന്നുന്നു. ചില സമയങ്ങളിൽ, ഇത് ഒരു നടപടിക്രമ സിദ്ധാന്തം മാത്രമായി പരാമർശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്; ചില സമയങ്ങളിൽ, ഇത് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ ആയി പരസ്പരം മാറിമാറി കണക്കാക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നിരുന്നാലും ഈ രണ്ട് ആശയങ്ങളും തെറ്റാണ്. മുകളിൽ പറഞ്ഞതുപോലെ, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ ഒരു സാരാംശ സിദ്ധാന്തമാണ്,

26 നിക്കോളാസ് ബാംഫോർത്ത്, "ലെജിറ്റിമേറ്റ് എക്സ്പെക്ടേഷൻ ആൻഡ് എസ്റ്റോപ്പൽ" (1998) 3 Jud Rev 196.

27 എം.പി. ജെയിൻ, എസ്.എൻ. ജെയിൻ, പ്രിൻസിപ്പിൾസ് ഓഫ് അഡ്മിനിസ്ട്രേറ്റീവ് ലോ (7 പതിപ്പ്, ഇബിസി 2013).

കൂടാതെ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തെക്കാൾ വളരെ വിശാലമായ വ്യാപ്തിയും ഇതിനുണ്ട്.

...

പഞ്ചാബ് കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻസ് ലിമിറ്റഡ് v. യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ എന്ന കേസിൽ, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് സുപ്രീം കോടതി ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:

"സാരവത്തായ അർത്ഥത്തിൽ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം നമ്മുടെ നിയമത്തിന്റെ ഭാഗമായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്, കൂടാതെ ഏതെങ്കിലും അമിതമായ പൊതുതാൽപ്പര്യം തടസ്സപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിലും, പ്രസ്തുത പ്രഖ്യാപനത്തിൽ ആശ്രയിക്കുകയും, അതുവഴി പ്രതിനിധിക്ക് ദോഷം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, മുൻകാല രീതികളെയോ മുൻകാല പെരുമാറ്റത്തെയോ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള പ്രതീക്ഷയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് തന്റെ പ്രഖ്യാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്താൻ തീരുമാനമെടുക്കുന്നയാളെ സാധാരണയായി നിർബന്ധിതനാക്കാം."

നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ എന്ന സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ ഈ രൂപീകരണം ശരിയല്ലെന്ന് നിർദ്ദേശിക്കപ്പെടുന്നു, കാരണം ഇത് "നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ"യെ പ്രായോഗികമായി പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലിന് സമാനമാക്കുന്നു. അധികാരിയുടെ പെരുമാറ്റത്തിൽ നിന്ന് നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ ഉണ്ടാകാം; ഈ ഉദ്ദേശ്യത്തിനായി ഒരു വാഗ്ദാനം എല്ലായ്പ്പോഴും ആവശ്യമില്ല."

37. ഈ സിദ്ധാന്തപരമായ ആശയക്കുഴപ്പം നിയമത്തെ അവ്യക്തമാക്കുന്നതിന്റെ ദൗർഭാഗ്യകരമായ പരിണതഫലങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, പൗരന്മാരാണ് ഇരകളായത്. പൗരന്മാർ സ്റ്റേറ്റിൽ അർപ്പിക്കുന്ന വിശ്വാസത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ജീവിതം നയിക്കുന്നതിനാൽ, പൊതു അധികാരികളുടെ പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ കർശനമായ മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്. വാണിജ്യ ലോകത്തും, ബിസിനസ് കാര്യങ്ങൾ ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്നതിന് ഉറപ്പും സ്ഥിരതയും അത്യാവശ്യമാണ്. ഈ പരാജയത്തിന് പൗരന്മാർക്ക് മതിയായ കാരണം നൽകാതെ പൊതു അധികാരികൾ അവരുടെ പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ പാലിക്കുന്നതിൽ പരാജയപ്പെടുമ്പോൾ, അത് പൗരന്മാർ സ്റ്റേറ്റിൽ അർപ്പിക്കുന്ന വിശ്വാസത്തെ ലംഘിക്കുന്നു. ഗവൺമെന്റ് സൃഷ്ടിക്കുന്ന പ്രതീക്ഷകൾ നിറവേറ്റുമെന്ന വിശ്വാസമാണ് നിക്ഷേപത്തിനും വ്യാപാരത്തിനും അനുയോജ്യമായ ഒരു ബിസിനസ് സൗഹൃദ അന്തരീക്ഷം സൃഷ്ടിക്കുന്നത്. പ്രൊഫസർമാരായ ജെയിനും

ദേശ്പാണ്ഡെയും ഈ സിദ്ധാന്തപരമായ ആശയക്കുഴപ്പത്തിന്റെ അനന്തരഫലങ്ങളെ ഇനിപ്പറയുന്ന പദങ്ങളിൽ ചിത്രീകരിക്കുന്നു:

> "അതിനാൽ, എൽ.ഇ. [നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷകൾ] പോലുള്ള സിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ പരിണാമത്തിന്റെയും അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിന്റെയും വെളിച്ചത്തിൽ, എസ്റ്റോപ്പൽ എന്ന ആശയത്തിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന ധാർമ്മിക മൂല്യങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളാനുള്ള പൊതു നിയമത്തിന്റെ കഴിവ് കോടതികൾ ഇപ്പോൾ അംഗീകരിക്കാൻ തയ്യാറാകുന്ന യു.കെ. പോലുള്ള അധികാരപരിധികളേക്കാൾ ദുർബലമായ നിലയിലാണ് ഇന്ത്യയിൽ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷകളുടെ സ്വഭാവം. സ്വകാര്യ നിയമത്തിന്റെ പരിമിതികളിൽ നിന്ന് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ എന്ന ആശയത്തെ പരിവർത്തനം ചെയ്യുന്നതിൽ ഇന്ത്യയുടെ സുപ്രീം കോടതി അതിന്റെ സർഗ്ഗാത്മകത കാണിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, നയങ്ങളിൽ നിന്നും ദീർഘകാല രീതികളിൽ നിന്നും ഭരണപരമായ അധികാരികളെ ഒഴിവാക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ജൂഡീഷ്യൽ അവലോകനത്തിനായി എൽ.ഇ. എന്ന സിദ്ധാന്തം ആവിഷ്കരിക്കുകയും പരിണമിക്കുകയും ചെയ്യാതിരിക്കുന്നതിൽ അത് ന്യായയുക്തമല്ല. എൽ.ഇ. എന്ന അത്തരമൊരു ആശയം സ്വീകരിച്ചാൽ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലിനും നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയ്ക്കും ഇടയിലുള്ള കൃത്രിമ ശ്രേണി ഇല്ലാതാക്കാൻ കോടതിക്ക് കഴിയുമെന്ന് മാത്രമല്ല, വാദാനങ്ങളുടെ മേഖലയ്ക്ക് പുറത്തുള്ള പൊതു നിയമത്തിന്റെ അടിത്തറയിൽ ഭരണപരമായ അധികാരികളെ കൂടുതൽ ശക്തവും തത്വാധിഷ്ഠിതവുമായ ഒരു പരിഗണനയിൽ നിലനിർത്താനും അതിന് കഴിയും. നിലവിൽ, വാദാന മേഖലയുടെ പുറത്ത് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് സമാനമായ ഒരു സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ അഭാവത്തിൽ, നയങ്ങളുടെ പുനർനിർമ്മാണത്തിന്റെ ഭരണപരമായ നിയമ വിധിനിർണ്ണയം ഒരു ഇളകിയ പൊതു നിയമ അടിത്തറയിലാണ് നിലകൊള്ളുന്നത്. "

38. അതിനാൽ, നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന് പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തവുമായുള്ള സാമ്യത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതല്ലാത്ത ഒരു വ്യക്തമായ അടിസ്ഥാനം നൽകാൻ കോടതി ശ്രമിക്കും. ഈ സിദ്ധാന്തത്തിന് സ്വതന്ത്രമായ നിലനിൽപ്പ് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത **വിറ്റാരല്ലി vs സെറ്റൺ**[28] കേസിൽ യുണൈറ്റഡ് സ്റ്റേറ്റ് സുപ്രീം കോടതിയിലെ ജസ്റ്റിസ് ഫ്രാങ്ക്ഫർട്ടർ വ്യക്തമാക്കി:

28 359 US 535 (1959); ഈ വിധിന്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്ന തത്വം അമർജിത് സിംഗ് അലുവാലിയ **(**ഡോ**) vs** പഞ്ചാബ് സംസ്ഥാനം**,** (1975) 3 SCC 503, സുഖ്ദേവ് സിംഗ് **vs** ഭഗത്റാം സർദാർ സിംഗ് രഘുവംശി, (1975) 1 SCC 421 (ജസ്റ്റിസ് കെ കെ മാത്യുവിന്റെ യോജിക്കുന്ന അഭിപ്രായത്തോടെ); രമണ ദയറാം ഷെട്ടി **vs** ഇന്റർനാഷണൽ എയർപോർട്ട് അതോറിറ്റി ഓഫ് ഇന്ത്യ**,** (1979) 3 SCC 489 എന്നീ കേസുകളിൽ ഈ കോടതി പാലിച്ചിരിക്കുന്നു.

"ഒരു ഭരണനിർവ്വഹണ ഏജൻസി അതിന്റെ പ്രവർത്തനം വിലയിരുത്തപ്പെടുമെന്ന് അവകാശപ്പെടുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ കർശനമായി പാലിക്കണം. അതനുസരിച്ച്, ജോലിയിൽ നിന്ന് പിരിച്ചുവിടൽ ഒരു നിർവചിക്കപ്പെട്ട നടപടിക്രമത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതാണെങ്കിൽ, അത്തരം ഏജൻസിയെ ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ആവശ്യകതകൾക്കപ്പുറം ഉദാരമാണെങ്കിൽ പോലും, ആ നടപടിക്രമം സൂക്ഷ്മമായി പാലിക്കണം. നീതിന്യായപരമായി വികസിപ്പിച്ചെടുത്ത ഈ ഭരണ നിയമ നിയമം ഇപ്പോൾ സ്ഥിതീകരിക്കപ്പെടുകയും അത് ശരിയാണെന്നും കോടതി കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. നടപടിക്രമപരമായ വാൾ എടുക്കുന്നവൻ വാളാൽ തന്നെ നശിപ്പിക്കപ്പെടും."

39. എന്നിരുന്നാലും, ഇത് ചെയ്യുന്നതിന് മുമ്പ്, ഈ കോടതിയുടെ മുൻ വിധിന്യായങ്ങളിലെ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ധാരണ വ്യക്തമാക്കേണ്ടത് പ്രധാനമാണ്. നാഷണൽ ബിൽഡിംഗ്സ് കൺസ്ട്രക്ഷൻ കോർപ്പറേഷൻ vs എസ്. രഘുനാഥൻ[29] ("നാഷണൽ ബിൽഡിംഗ്സ് കൺസ്ട്രക്ഷൻ കോർപ്പറേഷൻ") എന്ന കേസിൽ ജസ്റ്റിസ് എസ്. സാഗിർ അഹമ്മദ് മുഖേന സംസാരിച്ച ഈ കോടതിയിലെ മൂന്നംഗ ബെഞ്ച് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

"18. "നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ" എന്ന സിദ്ധാന്തം ഭരണപരമായ നിയമ മേഖലയിലാണ് ഉത്ഭവിച്ചത്. രാജ്യത്തിന്റെ കാര്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിൽ സർക്കാരും അതിന്റെ വകുപ്പുകളും അവരുടെ നയത്തിന്റെയോ ഉദ്ദേശ്യത്തിന്റെയോ പ്രസ്താവനകളെ മാനിക്കുകയും വിവേചനാധികാരത്തിന്റെ ഒരു കണിക പോലും ദുരുപയോഗം ചെയ്യാതെ പൗരന്മാരെ പൂർണ്ണ വ്യക്തിപരമായ പരിഗണനയോടെ ഇടപെടുകയും ചെയ്യുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. നയ പ്രസ്താവനകളെ അന്യായമായി അവഗണിക്കാനോ തിരഞ്ഞെടുത്ത് പ്രയോഗിക്കാനോ കഴിയില്ല. യുക്തിരഹിതമായ രൂപത്തിലുള്ള അന്യായം സ്വാഭാവിക നീതിയുടെ ലംഘനത്തിന് സമാനമാണ്. ഈ സാഹചര്യത്തിലാണ് "നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ" എന്ന സിദ്ധാന്തം വികസിച്ചത്, അത് ഇന്ന് സാരമായതും നടപടിക്രമപരവുമായ അവകാശങ്ങളുടെ ഉറവിടമായി മാറിയിരിക്കുന്നു. <u>എന്നാൽ "നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ"യെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള അവകാശവാദങ്ങൾ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള അവകാശവാദങ്ങൾ പോലെ തന്നെ പ്രഖ്യാപനങ്ങളെ ആശ്രയിക്കണമെന്നും അവകാശവാദിക്ക് ദോഷം വരുത്തണമെന്നും വാദിക്കുന്നു.</u>"

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

29 (1998) 7 SCC 66.

എന്നിരുന്നാലും, അന്ന് നിലനിന്നിരുന്നതുപോലെ, ഇംഗ്ലീഷ് നിയമത്തിന് കീഴിലുള്ള നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പരിധി ചർച്ച ചെയ്യുന്നതിനിടയിലാണ് ഈ കോടതി ഈ നിരീക്ഷണം നടത്തിയതെന്ന് ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ കോടതി നേരത്തെ ചർച്ച ചെയ്തതുപോലെ, നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിന് സമാനമാണെന്ന് പലപ്പോഴും പരാമർശിക്കപ്പെട്ടിരുന്നതിനാൽ ഇംഗ്ലീഷ് നിയമത്തിനു കീഴിലും ഈ സിദ്ധാന്തങ്ങൾക്കിടയിൽ ഗണ്യമായ ഒരു ആശയക്കുഴപ്പമോ അതിയായ വ്യാപനമോ ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നിരുന്നാലും, അതിനുശേഷം, **നാഷണൽ ബിൽഡിംഗ്സ് കൺസ്ട്രക്ഷൻ കോർപ്പറേഷൻ** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ വിധിന്യായത്തിനുശേഷം, നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഇംഗ്ലീഷ് നിയമം വികസിച്ചു. കൂടുതൽ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞാൽ, രണ്ട് സിദ്ധാന്തങ്ങളെയും വേർതിരിക്കാനും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തെ വിശാലമായ അടിത്തറയിൽ സ്ഥാപിക്കാനും അത് സജീവമായി ശ്രമിച്ചു. **റെജീന (റിപ്രോടെക് (പെബ്ഷാം) ലിമിറ്റഡ്) vs ഈസ്റ്റ് സസെക്സ് കൗണ്ടി കൗൺസിൽ**[30] കേസിൽ, ഹൗസ് ഓഫ് ലോർഡ്സ് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "33. എന്തായാലും, ആസൂത്രണ നിയമത്തിൽ എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ സ്വകാര്യ നിയമ ആശയങ്ങൾ അവതരിപ്പിക്കുന്നത് സഹായകരമല്ലെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ന്യൂബറി ഡിസ്ട്രിക്ട് കൗൺസിൽ v സെക്രട്ടറി ഓഫ് സ്റ്റേറ്റ് ഫോർ ദി എൻവയോൺമെന്റ് [1981] AC 578, 616, കേസിൽ ലോർഡ് സ്കാർമാൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതുപോലെ, അവർ പ്രഖ്യാപിച്ചതോ ചെയ്തതോ സമ്മതിച്ചതോ ആയ കാര്യങ്ങൾ നിഷേധിക്കുന്നത് അവർക്ക് മനസ്സാക്ഷിക്ക് നിരക്കാത്തതായിരിക്കുമെന്ന കാരണത്താൽ എസ്റ്റോപ്പലുകൾ വ്യക്തികളെ ബന്ധിക്കുന്നു. എന്നാൽ സ്വകാര്യ നിയമത്തിന്റെ ഈ ആശയങ്ങൾ "എല്ലാവരെയും ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന പൊതു ആസൂത്രണ നിയന്ത്രണ നിയമത്തിലേക്ക്" വ്യാപിപ്പിക്കരുത്. (ആർ v ലെസ്റ്റർ സിറ്റി കൗൺസിൽ എക്സ് പാർട്ടി പവർജെൻ യു.കെ. ലിമിറ്റഡ് [2000] JPL 629, 637-ൽ ജസ്റ്റിസ് ഡൈസൺ കാണുക.)
>
> 34. ഒരു സ്വകാര്യ നിയമ എസ്റ്റോപ്പലും ഒരു പൊതു അധികാരി സൃഷ്ടിച്ച ഒരു നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷയുടെ പൊതു നിയമ ആശയവും തമ്മിൽ തീർച്ചയായും ഒരു സാമ്യമുണ്ട്, അത് നിഷേധിക്കുന്നത് അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിന് തുല്യമായേക്കാം... എന്നാൽ ഇത് ഒരു സാമ്യം മാത്രമല്ല, കാരണം പൊതു അധികാരികൾക്കെതിരായ പരിഹാരങ്ങൾക്ക് പൊതുജനങ്ങളുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിന് നിലനിൽക്കുന്ന അധികാരി അവരുടെ താൽപ്പര്യങ്ങൾ കണക്കിലെടുക്കേണ്ടതുണ്ട്. 1998-ലെ മനുഷ്യാവകാശ നിയമത്തിന് കീഴിൽ

30 [2003] 1 WLR 348.

നിലനിൽക്കുന്ന വ്യക്തിഗത അവകാശങ്ങളുടെ ശ്രേണി പൊതു നിയമത്തിന് കണക്കിലെടുക്കാൻ കഴിയും, അതിനാൽ, ഉദാഹരണത്തിന്, വ്യക്തിയുടെ വീടിനുള്ള അവകാശത്തിന് ഉയർന്ന തലത്തിലുള്ള സംരക്ഷണം നൽകുന്നു (പേജ് 254-255-ലെ കോഹ്ലാൻ കേസ്, കാണുക), അതേസമയം സാധാരണ സ്വത്തവകാശങ്ങൾ പൊതുതാൽപ്പര്യ പരിഗണനകളാൽ വളരെ പരിമിതമാണ്: ആർ (അൽകോൺബറി ഡെവലപ്മെന്റ്സ് ലിമിറ്റഡ്) v പരിസ്ഥിതി, ഗതാഗതം, മേഖലകൾക്കായുള്ള സ്റ്റേറ്റ് സെക്രട്ടറി [2001] 2 WLR 1389 കേസ് കാണുക.

35. വെൽസ് കേസ് [1967] 1 WLR 1000, ലിവർ ഫിനാൻസ് ലിമിറ്റഡ് v വെസ്റ്റ്മിൻസ്റ്റർ (സിറ്റി) ലണ്ടൻ ബറോ കൗൺസിൽ [1971] 1 QB 222 തുടങ്ങിയ ആദ്യകാല കേസുകളിൽ, ആസൂത്രണ നിയമവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ലോർഡ് ഡെന്നിംഗ് എം.ആർ. എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ ഭാഷ ഉപയോഗിച്ചുവെന്നത് ശരിയാണ്. അക്കാലത്ത് അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിന്റെയും നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയുടെയും പൊതു നിയമ ആശയങ്ങൾ വളരെ വികസിതമായിരുന്നില്ല, അതിനാൽ എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ സാമ്യം ഉപയോഗപ്രദമാണെന്ന് തോന്നി എന്നതിൽ സംശയമില്ല..... ഈ മേഖലയിൽ, എസ്റ്റോപ്പലിന്റെ സ്വകാര്യ നിയമ ആശയത്തിന് അടിവരയിടുന്ന ധാർമ്മിക മൂല്യങ്ങളിൽ നിന്ന് ഉപയോഗപ്രദമായതെല്ലാം പൊതു നിയമം ഇതിനകം സ്വാംശീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് എനിക്ക് തോന്നുന്നു, കൂടാതെ അത് സ്വന്തം കാലിൽ നിൽക്കേണ്ട സമയം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു."

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

40. **മോണറ്റ് ഇസ്പാറ്റ് ആൻഡ് എനർജി ലിമിറ്റഡ് vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ**[31] ("**മോണറ്റ് ഇസ്പാറ്റ്**") എന്ന കേസിൽ സമാനമായ അഭിപ്രായത്തിൽ, ജസ്റ്റിസ് എച്ച്.എൽ. ഗോഖലെ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തത്തിനും നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിനും അടിവരയിടുന്ന വ്യത്യസ്ത പരിഗണനകൾ എടുത്തുകാണിച്ചു. പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കുന്നതിന്, ഒരു വാഗ്ദാനമുണ്ടായിരിക്കണമെന്നും അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വാഗ്ദാനം ലഭിച്ചയാൾക്ക് ഹാനി സംഭവിക്കണമെന്നും അഭിജ്ഞനായ ജഡ്ജി വിധിച്ചു. ഇതിനു വിപരീതമായി, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ, പ്രാഥമിക പരിഗണനകൾ സ്റ്റേറ്റിന്റെ നടപടിയുടെ ന്യായയുക്തതയും നീതിയുക്തതയുമാണ്. അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:

"പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പലും നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷകളും"

31 (2012) 11 SCC 1.

289. നമ്മൾ നേരത്തെ കണ്ടതുപോലെ, പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ തത്വം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് ഒരു വാഗ്ദാനം ഉണ്ടായിരിക്കണം, അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ബന്ധപ്പെട്ട കക്ഷി അതിന് ഹാനി വരുത്തുന്ന തരത്തിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കണം. നിലവിലെ കേസിൽ അത് ഒരു നിർദ്ദേശം മാത്രമായിരുന്നു, കൂടാതെ അത് കേന്ദ്ര സർക്കാർ അംഗീകരിക്കേണ്ടതുണ്ടെന്ന് വളരെ വ്യക്തമായി വ്യക്തമാക്കിയിരുന്നു, അതിനുമുമ്പ് അതിൽ ഒരു വാഗ്ദാനം അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്ന് വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ കഴിയില്ല. കൂടാതെ, ഒരു നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥയ്ക്കോ വിജ്ഞാപനത്തിനോ എതിരായി തുല്യത ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയില്ല.

290. ..... എന്തായാലും, ഒരു വാഗ്ദാനത്തിന്റെയും അഭാവത്തിൽ, ആധുനിക് ഉൾപ്പെടെയുള്ള അപ്പീൽവാദികൾക്ക് പ്രസക്തമായ നിയമപരമായ അധികാരങ്ങൾ പ്രകാരം പുറപ്പെടുവിച്ച വിജ്ഞാപനങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രോമിസറി എസ്റ്റോപ്പൽ അവകാശപ്പെടാൻ കഴിയില്ല. പകരമായി, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തത്തിന് കീഴിൽ അപ്പീൽവാദികൾ ഒരു വാദം ഉന്നയിക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ്. ഈ സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം ന്യായയുക്തതയും നീതിയുമാണ്. എന്നിരുന്നാലും, പൊതു അധികാരിയുടെ തീരുമാനം നിയമത്തിലെ ഒരു വ്യവസ്ഥയിൽ സ്ഥാപിതമായതും പൊതുതാൽപ്പര്യത്തിന് അനുസൃതവുമായിരിക്കുമ്പോൾ അത് പ്രയോഗിക്കാൻ കഴിയില്ല."

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

41. **യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ vs ലെഫ്റ്റനന്റ് കേണൽ പി.കെ. ചൗധരി**[32], ചീഫ് ജസ്റ്റിസ് ടി.എസ്. താക്കൂർ മുഖേന ഈ കോടതി **മോണറ്റ് ഇസ്പത്ത്** (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ തീരുമാനത്തെക്കുറിച്ച് ചർച്ച ചെയ്യുകയും **ന്യൂ സൗത്ത് വെയിൽസ് അറ്റോർണി ജനറൽ vs. കിൻ**[33] കേസിലെ വിധിന്യായത്തെ ആശ്രയിക്കുകയും ചെയ്തു. അത് തുടർന്ന് ഇപ്രകാരം നിരീക്ഷിച്ചു:

"ഒരു പ്രത്യേക കേസിൽ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ നിഷേധിക്കുന്നത് ഉറപ്പുനൽകിയതോ ഏകപക്ഷീയമോ വിവേചനപരമോ അന്യായമോ പക്ഷപാതപരമോ ആയ ഒരു അവകാശത്തിന്റെ നിഷേധത്തിനോ അധികാര ദുർവിനിയോഗത്തിനോ സ്വാഭാവിക നീതിയുടെ തത്വങ്ങളുടെ ലംഘനത്തിനോ തുല്യമാണെങ്കിൽ, ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14 ആകർഷിക്കപ്പെടുന്ന സുപരിചിതമായ കാരണങ്ങളാൽ അതിനെ ചോദ്യം ചെയ്യാവുന്നതാണ്, എന്നാൽ

32 (2016) 4 SCC 236.
33 (1990) 64 Aust LJR 327: (1990) 170 CLR 1.

മറ്റൊന്നുമില്ലാതെ ന്യായമായ പ്രതീക്ഷയെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള ഒരു അവകാശവാദത്തിന് യഥാർത്ഥത്തിൽ ഈ തത്വങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കാനുള്ള അവകാശം നൽകാൻ കഴിയില്ലെന്ന് ഈ കോടതി വിധിച്ചു."

അങ്ങനെ, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം ഒരു അവകാശമായി അവകാശപ്പെടാൻ കഴിയില്ലെന്നും, നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയുടെ നിഷേധം ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14-ന്റെ ലംഘനത്തിലേക്ക് നയിക്കുമ്പോൾ മാത്രമേ അത് ഉപയോഗിക്കാൻ കഴിയൂ എന്നും കോടതി വിധിച്ചു.

42. അനുച്ഛേദം 14-ഉം നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷസിദ്ധാന്തവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തെക്കുറിച്ച്, **ഫുഡ് കോർപ്പറേഷൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ vs കാമധേനു കാറ്റിൽ ഫീഡ് ഇൻഡസ്ട്രീസ്**[34] എന്ന കേസിൽ ജസ്റ്റിസ് ജെ.എസ്. വർമ്മ മുഖേന മൂന്നംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "7. സ്റ്റേറ്റിന്റെ മറ്റ് എല്ലാ നടപടികളിലെയും പോലെ കരാർ മേഖലയിലും, സ്റ്റേറ്റും അതിന്റെ എല്ലാ ഉപാധികളും ഏകപക്ഷീയതയില്ലായ്മ ഒരു പ്രധാന വശമായ ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14 പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്. പൊതുനിയമത്തിൽ അനിയന്ത്രിതമായ വിവേചനാധികാരമില്ല: പൊതുനന്മയ്ക്കായി അവ ഉപയോഗിക്കാൻ മാത്രമേ ഒരു പൊതു അധികാരിക്ക് അധികാരമുള്ളൂ. ഇത് നീതിപൂർവ്വം പ്രവർത്തിക്കാനും 'പ്രവർത്തനത്തിൽ നീതിബോധം' എന്ന ഒരു നടപടിക്രമം സ്വീകരിക്കാനുമുള്ള കടമ ചുമത്തുന്നു. നല്ല ഭരണത്തിന്റെ ഭാഗമായി ഈ ബാധ്യത പാലിക്കുന്നത് ഓരോ പൗരനിലും സ്റ്റേറ്റുമായും അതിന്റെ ഉപാധികളുമായും ഇടപഴകുമ്പോൾ ന്യായമായി പരിഗണിക്കപ്പെടണമെന്ന ന്യായമായ അല്ലെങ്കിൽ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ ഉയർത്തുന്നു, ഈ ഘടകം സ്റ്റേറ്റിന്റെ എല്ലാ നടപടികളിലും തീരുമാനമെടുക്കൽ പ്രക്രിയയുടെ ഒരു ആവശ്യമായ ഘടകമായി മാറുന്നു. അതിനാൽ, ഒരു സംസ്ഥാന നടപടിയിൽ ഏകപക്ഷീയതയില്ലായ്മയുടെ ഈ ആവശ്യകത നിറവേറ്റുന്നതിന്, തീരുമാനം ബാധിക്കാൻ സാധ്യതയുള്ള വ്യക്തികളുടെ ന്യായമായ അല്ലെങ്കിൽ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷകൾക്ക് അർഹമായ പ്രാധാന്യം നൽകേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്, അല്ലാത്തപക്ഷം അധികാരം പ്രയോഗിക്കുന്നതിലെ അനീതി ഒരു പ്രത്യേക കേസിൽ തീരുമാനത്തിന്റെ സത്യസന്ധതയെ ബാധിക്കുന്നതിനു പുറമേ അധികാരത്തിന്റെ ദുരുപയോഗമോ അധികപ്രയോഗമോ ആയി മാറിയേക്കാം. അങ്ങനെ എടുക്കുന്ന തീരുമാനം ഏകപക്ഷീയതയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെട്ടും. നിയമവാഴ്ച അധികാര വിനിയോഗത്തിലെ വിവേചനാധികാരത്തെ പൂർണ്ണമായും ഇല്ലാതാക്കുന്നില്ല, കാരണം അത്

34 (1993) 1 SCC 71.

യാഥാർത്ഥ്യത്തിന് നിരക്കാത്തതാണ്, മറിച്ച് ജുഡീഷ്യൽ അവലോകനത്തിലൂടെ അതിന്റെ വിനിയോഗം നിയന്ത്രിക്കാൻ ഇത് അനുവദിക്കുന്നു.

8. അത്തരമൊരു സാഹചര്യത്തിൽ ഒരു പൗരന്റെ ന്യായമായതോ നിയമാനുസൃതമോ ആയ പ്രതീക്ഷ, അത് മാത്രം നടപ്പിലാക്കാവുന്ന ഒരു പ്രത്യേക അവകാശമായിരിക്കില്ല, പക്ഷേ അത് പരിഗണിക്കുന്നതിലും അതിന് അർഹമായ പ്രാധാന്യം നൽകുന്നതിലും പരാജയപ്പെടുന്നത് തീരുമാനത്തെ ഏകപക്ഷീയമാക്കി മാറ്റിയേക്കാം, കൂടാതെ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയുടെ അർഹമായ പരിഗണനയുടെ ആവശ്യകത നിയമവാഴ്ചയുടെ അനിവാര്യമായ ഒരു അനുബന്ധമായ ഏകപക്ഷീയതയില്ലാത്ത തത്വത്തിന്റെ ഭാഗമാകുന്നത് ഇങ്ങനെയാണ്. ന്യായമായ തീരുമാനമെടുക്കൽ പ്രക്രിയയിൽ ഉചിതമായ പരിഗണന ആവശ്യമുള്ള ഒരു പ്രസക്ത ഘടകമാണ് ഓരോ നിയമാനുസൃത പ്രതീക്ഷയും. ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അവകാശവാദിയുടെ പ്രതീക്ഷ ന്യായമാണോ നിയമാനുസൃതമാണോ എന്നത് ഓരോ കേസിലും വസ്തുതാപരമായ ചോദ്യമാണ്. ഈ ചോദ്യം ഉയരുമ്പോഴെല്ലാം, അവകാശവാദിയുടെ ധാരണയ്ക്കനുസൃതമായിട്ടല്ല, മറിച്ച് വിശാലമായ പൊതുതാൽപ്പര്യം കണക്കിലെടുത്താണ് അത് തീരുമാനിക്കേണ്ടത്, അവിടെ മറ്റ് കൂടുതൽ പ്രധാനപ്പെട്ട പരിഗണനകൾ അവകാശവാദിയുടെ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയെക്കാൾ കൂടുതലാകാം. ഈ രീതിയിൽ പൊതു അധികാരിയുടെ ഒരു നല്ല തീരുമാനം ഏകപക്ഷീയമല്ല എന്ന ആവശ്യകതയെ നിറവേറ്റുകയും ജുഡീഷ്യൽ പരിശോധനയെ അതിജീവിക്കുകയും ചെയ്യും. നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം നിയമവാഴ്ചയിൽ സ്വാംശീകരിക്കപ്പെടുകയും നമ്മുടെ നിയമവ്യവസ്ഥയിൽ ഈ രീതിയിലും ഈ പരിധിയിലും പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. "

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

അടുത്തിടെ, **നോയിഡ എന്റർപ്രണേഴ്സ് അസോസിയേഷൻ vs നോയിഡ**[35] എന്ന കേസിൽ, ജസ്റ്റിസ് ബി.എസ്. ചൗഹാൻ മുഖേന ഈ കോടതിയിലെ രണ്ടംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് ഈ ബന്ധത്തെക്കുറിച്ച് ഇനിപ്പറയുന്ന പദങ്ങളിൽ വിശദീകരിച്ചു:

"39. സ്റ്റേറ്റിന്റെ നടപടികൾ ഏകപക്ഷീയമല്ലാത്തതും ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14-ന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ന്യായീകരിക്കപ്പെടുന്നതുമായിരിക്കേണ്ടതുമാണ്. യുക്തിയുടെയും പ്രസക്തിയുടെയും പരിശോധനയ്ക്ക് വിധേയമാകുന്ന ചില തത്വങ്ങൾക്ക് അനുസൃതമായിരിക്കണം സ്റ്റേറ്റിന്റെയോ അതിന്റെ ഉപകരണത്തിന്റെയോ

35 (2011) 6 SCC 508.

പ്രവർത്തനം. "ജനാധിപത്യ രൂപത്തിലുള്ള ഗവൺമെന്റിന്റെ" പ്രവർത്തനം "തുല്യതയും ഏകപക്ഷീയതയുടെയും വിവേചനത്തിന്റെയും അഭാവവും ആവശ്യപ്പെടുന്നു". നിയമവാഴ്ച ഏകപക്ഷീയമായ നടപടിയെ നിരോധിക്കുകയും നിയമപ്രകാരം പ്രവർത്തിക്കാൻ ബന്ധപ്പെട്ട അധികാരിയോട് കൽപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സ്റ്റേറ്റിന്റെയോ അതിന്റെ ഉപകരണങ്ങളുടെയോ ഓരോ പ്രവൃത്തിയും വിവേചനത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതോ, മുൻധാരണ, പക്ഷപാതം, സ്വജനപക്ഷപാതം എന്നിവയുടെ ഒരു പ്രതീതിയോ പോലും നൽകരുത്. ഒരു തത്വമോ നിയമമോ ഇല്ലാതെ ഒരു തീരുമാനം എടുക്കുകയാണെങ്കിൽ, അത് പ്രവചനാതീതമാണ്, കൂടാതെ അത്തരമൊരു തീരുമാനം നിയമവാഴ്ചയ്ക്ക് അനുസൃതമായി എടുക്കുന്ന തീരുമാനത്തിന് വിരുദ്ധമാണ്.

...

41. സംസ്ഥാനം ഒരു പൊതു അധികാരിയിൽ നിക്ഷിപ്തമാക്കുന്ന അധികാരം, വിശാലമായ പൊതു-സാമൂഹിക താൽപ്പര്യങ്ങൾക്കായി വിനിയോഗിക്കേണ്ട ഒരു കടമയോടുകൂടിയ വിശ്വാസമായി കണക്കാക്കണം. ഒരു കേസിന്റെ നിയമപരമായ വ്യവസ്ഥകളും വസ്തുതാ സാഹചര്യവും കർശനമായി പാലിച്ചുകൊണ്ട് അധികാരം പ്രയോഗിക്കണം. പൊതു അധികാരികൾക്ക് അവരിൽ നിക്ഷിപ്തമായ അധികാരങ്ങൾ അലക്ഷ്യമായി കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ കഴിയില്ല. ഏകപക്ഷീയമായ രീതിയിൽ എടുക്കുന്ന തീരുമാനം നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷയുടെ തത്വത്തിന് വിരുദ്ധമാണ്. അധികാരം നൽകിയ ഉദ്ദേശ്യം നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് ന്യായമായും ഉത്തമ വിശ്വാസത്തിലും അധികാരം പ്രയോഗിക്കാൻ ഒരു അധികാരിക്ക് നിയമപരമായ ബാധ്യതയുണ്ട്. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ, "സദ്വിശ്വാസത്തോടെ" എന്നാൽ "നിയമാനുസൃതമായ കാരണങ്ങളാൽ" എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്. അത് ഉദ്ദേശ്യത്തിനായി സത്യസന്ധമായി പ്രയോഗിക്കണം, മറ്റൊന്നിനും വേണ്ടിയല്ല..."

(ഊന്നൽ നൽകിയിരിക്കുന്നു)

അതിനാൽ, അനുച്ഛേദം 14 പ്രകാരം പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്ന ഏകപക്ഷീയതയില്ലായ്മയുടെ ഉറപ്പ് മൂർത്തമായ ആവിഷ്കാരം കണ്ടെത്തുന്നതിനുള്ള ഒരു മാർഗമാണ് സാരമായ നിയമാനുസൃതമായ പ്രതീക്ഷ സിദ്ധാന്തം എന്ന് കോടതിക്ക് കാണാൻ കഴിയും.

എച്ച്.6. ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം ലംഘിച്ച പ്രതീക്ഷകൾ

43. നിലവിലെ കേസിൽ മുകളിൽ സൂചിപ്പിച്ച തത്വങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കുമ്പോൾ, ഹൈക്കോടതിയിൽ പ്രതിരോധത്തിനായി സംസ്ഥാനം ഉന്നയിച്ച വാദങ്ങളിൽ ഈ കോടതിക്ക് ഒരു കഴമ്പും കാണാൻ കഴിയില്ല. ഈ കേസിൽ സംസ്ഥാനം ഗൗരവമേറിയ ഒരു

പ്രഖ്യാപനം നടത്തുക മാത്രമല്ല, സംസ്ഥാനത്ത് വ്യവസായവൽക്കരണം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനുള്ള അതിന്റെ പ്രഖ്യാപിത ആഗ്രഹത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതുമാണ് ഈ പ്രഖ്യാപനം. നയരേഖയിൽ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു:

(iv) പ്രോത്സാഹനങ്ങളുടെ സ്വഭാവം;

(v) ഇൻസെന്റീവുകൾ ലഭ്യമാകുന്ന കാലയളവ്; കൂടാതെ

(vi) 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം നടപ്പിലാക്കുന്നതിനായി സംസ്ഥാന സർക്കാർ അതിന്റെ വകുപ്പുകൾ വഴി തുടർനടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ട സമയപരിധി.

44. മുകളിൽ പറഞ്ഞ നിബന്ധനകളിൽ സംസ്ഥാനം ഗൗരവമേറിയ ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തിയിട്ടും, സംസ്ഥാനത്തിനുള്ളിലെ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളുടെ നിയമാനുസൃതമായ അവകാശം നിഷേധിക്കുന്നത് വ്യക്തമായും അന്യായവും ഏകപക്ഷീയവുമാണ്. വാസ്തവത്തിൽ, വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം സംസ്ഥാന സർക്കാർ ഒരു നിയമപരമായ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു, എന്നാൽ 2015 ജനുവരി 8 മുതൽ ഭാവികാല പ്രാബല്യം വരുത്തുന്നതിലൂടെ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെ അത് നിരാകരിച്ചു. വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ കാലതാമസം വരുത്തിയതിന് നയപരമായ കാരണങ്ങളാലോ പൊതുതാൽപ്പര്യ പ്രകാരമുള്ള കാരണങ്ങളാലോ ഹൈക്കോടതിയിലോ ഈ കോടതിയിലോ ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകിയിട്ടില്ല. സർക്കാരിന്റെ ഭാഗത്തുനിന്നുള്ള കാലതാമസത്തിനുള്ള കാരണങ്ങളെക്കുറിച്ച് വാദങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും നിശബ്ദമാണ്, കൂടാതെ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ നിബന്ധനകൾക്ക് വിരുദ്ധമായി, ഇളവ് ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെയുള്ളതാക്കുന്നതിന് ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകുന്നില്ല.

45. റിട്ട് ഹർജിക്കാരന് നിക്ഷിപ്ത അവകാശമില്ലെന്ന് സംസ്ഥാനം വാദിക്കുന്നത് ഒരു കാര്യമാണ്, എന്നാൽ 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിൽ വിഭാവനം ചെയ്ത കാലയളവിനുള്ളിൽ ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പ്രാബല്യത്തിൽ വരുത്താത്തതിന്റെ കാരണങ്ങൾ വെളിപ്പെടുത്താൻ സംസ്ഥാനം ബാധ്യസ്ഥമല്ലെന്ന് വാദിക്കുന്നത് തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായ കാര്യമാണ്. സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തവും നയരേഖയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ അത് ഏറ്റെടുത്ത ഗൗരവമേറിയ ബാധ്യതയും അത്തരമൊരു സംസ്ഥാന അധികാര ആശയം സ്വീകരിക്കുന്നതിനെ എതിർക്കുന്നു. സ്വന്തം ഇഷ്ടപ്രകാരം സംഭാവനകൾ നൽകുന്ന ഒരു പരമാധികാരിയാണിതെന്ന കൊളോണിയൽ ധാരണയെ സംസ്ഥാനം ഉപേക്ഷിക്കണം. പൊതുമണ്ഡലത്തിൽ സംസ്ഥാനം മുന്നോട്ടുവയ്ക്കുന്നതനുസരിച്ച് പ്രവർത്തിക്കുമെന്ന ന്യായമായ പ്രതീക്ഷകൾക്ക് അതിന്റെ നയങ്ങൾ കാരണമാകുന്നു. അതിന്റെ എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളിലും, സംസ്ഥാനം ന്യായമായും സുതാര്യമായും പ്രവർത്തിക്കാൻ

ബാധ്യസ്ഥമാണ്. ഭരണഘടനയുടെ അനുച്ഛേദം 14 സ്വീകരിക്കുന്ന ഏകപക്ഷീയമായ സംസ്ഥാന നടപടിക്കെതിരായ വാദാനത്തിന്റെ ഒരു പ്രാഥമിക ആവശ്യകതയാണിത്. സ്വകാര്യ പൗരന്മാരുടെയും സ്വകാര്യ ബിസിനസിന്റെയും അവകാശങ്ങൾ നിഷേധിക്കുന്നത് പൊതുതാൽപ്പര്യത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള ഒരു ആവശ്യകതയ്ക്ക് ആനുപാതികമായിരിക്കണം. സംസ്ഥാന അധികാരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഈ ആശയം ഈ കോടതി സ്ഥിരമായ തീരുമാനങ്ങളിലൂടെ അംഗീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരു ഉദാഹരണമായി, നാഷണൽ ബിൽഡിംഗ്സ് കൺസ്ട്രക്ഷൻ കോർപ്പറേഷൻ (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ നിരീക്ഷണങ്ങൾ ഉദ്ധരിക്കാൻ കോടതി ആഗ്രഹിക്കുന്നു:

> "രാജ്യത്തിന്റെ കാര്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിൽ സർക്കാരും അതിന്റെ വകുപ്പുകളും അവരുടെ നയ പ്രസ്താവനകളോ ഉദ്ദേശ്യ പ്രസ്താവനകളോ മാനിക്കുകയും വിവേചനാധികാരത്തിന്റെ ഒരു കണിക പോലും ദുരുപയോഗം ചെയ്യാതെ പൗരന്മാരെ പൂർണ്ണ വ്യക്തിപരമായ പരിഗണനയോടെ ഇടപെടുകയും വേണം. നയപ്രസ്താവനകൾ അന്യായമായി അവഗണിക്കാനോ തിരഞ്ഞെടുത്ത് പ്രയോഗിക്കാനോ കഴിയില്ല. യുക്തിരഹിതമായ രൂപത്തിലുള്ള അനീതി സ്വാഭാവിക നീതിയുടെ ലംഘനത്തിന് തുല്യമാണ്."

46. അതിനാൽ, 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയം പ്രകാരം സംസ്ഥാനം എതിർകക്ഷിയോടും സമാനമായ സുസ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളോടും ഒരു പ്രഖ്യാപനം നടത്തിയിട്ടുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാണ്. അടുത്ത അഞ്ച് വർഷത്തേക്ക് വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ 50 ശതമാനം റിബേറ്റ്/കിഴിവ് വാദാനം ചെയ്യുന്ന ഈ പ്രഖ്യാപനം അവരുടെ ഭാഗത്ത് ന്യായമായ ഒരു പ്രതീക്ഷയ്ക്ക് കാരണമായി. എന്നിരുന്നാലും, നിശ്ചിത സമയത്തിനുള്ളിൽ ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കാത്തതിനാലും, ഇളവ് ഭാവികാല പ്രാബല്യത്തോടെ മാത്രം അനുവദിച്ചതിനാലും, സംസ്ഥാനത്തിലുള്ള പ്രതീക്ഷയും വിശ്വാസവും ലംഘിക്കപ്പെട്ടു. വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്നതിൽ കാലതാമസം വരുത്തിയതിന് സംസ്ഥാനം ഒരു ന്യായീകരണവും നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, അത് പൊതുതാൽപ്പര്യ പ്രകാരമാണ് എന്നതിന് കാരണങ്ങൾ നൽകിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലോ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ അത്തരമൊരു നടപടി ഏകപക്ഷീയവും അനുച്ഛേദം 14-ന്റെ ലംഘനവുമാണെന്ന് ഈ കോടതി വിശ്വസിക്കുന്നു.

എച്ച്.7. അവകാശവാദത്തോടുള്ള സാങ്കേതിക എതിർ വാദങ്ങൾ

(i) നിരുതിനിർണ്ണയവും അനുച്ഛേദം 226 അനുസരിച്ചുള്ള പ്രതിവിധിയും

47. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കാനുള്ള അവകാശവാദം എതിർകക്ഷി അതിന്റെ നികുതിനിർണ്ണയ റിട്ടേണുകളിൽ ഫയൽ ചെയ്യാത്തതിന്റെ സാങ്കേതികതകങ്ങളിലുള്ള സംസ്ഥാനത്തിന്റെ സമർപ്പണം ഈ കോടതിയിൽ മതിപ്പുളവാക്കുന്നില്ല. വകുപ്പ് 9 പ്രകാരം ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ, ഉഷാ മാർട്ടിൻ ലിമിറ്റഡ് ഹൈക്കോടതിയിൽ ആദ്യം ഒരു റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തു എന്നതാണ് ശ്രദ്ധേയമായ കാര്യം. റിട്ട് ഹർജിയുടെ ഫലമായി, 2015 ജനുവരി 8-ന് ഒരു ഇളവ് വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു. 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ, ഇളവ് വിജ്ഞാപന തീയതിക്ക് ശേഷം 2015 ഡിസംബർ 8-നും 2016 ഡിസംബർ 16-നും നികുതിനിർണ്ണയ ഉത്തരവുകൾ പാസാക്കി എന്നത് ശരിയാണ്. എന്നിരുന്നാലും, ഇളവ് വിജ്ഞാപനത്തിലെ ഭാവികാല പ്രാബല്യം ഫലം നൽകുന്ന ഖണ്ഡം നിലനിർത്തുന്നിടത്തോളം, നിയമത്തിലെ ഒരു സൃഷ്ടി എന്ന നിലയിൽ നികുതിനിർണ്ണയ ഓഫീസർ ഇളവിന്റെ നിബന്ധനകൾ നടപ്പിലാക്കാൻ ബാധ്യസ്ഥനായിരുന്നുവെന്നും അതനുസരിച്ച് 2015 ജനുവരി 8-ന് മുമ്പുള്ള കാലയളവിലേക്കുള്ള ഏതെങ്കിലും ഇളവ് നിഷേധിച്ചുവെന്ന വസ്തുത നിലനിൽക്കുന്നു. ഇളവ് വിജ്ഞാപനത്തിന്റെ നിബന്ധനകളെ ചോദ്യം ചെയ്യുക എന്നതായിരുന്നു എതിർകക്ഷിക്ക് ലഭ്യമായ ഏക പ്രതിവിധി; അനുച്ഛേദം 226 പ്രകാരം ഹൈക്കോടതിയിൽ റിട്ട് നടപടികൾ ആരംഭിച്ചുകൊണ്ട് അവർ അത് ചെയ്തു.

(ii) കാലതാമസത്തിന്റെ വാദം

48. ഹൈക്കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള റിട്ട് ഹർജികൾ 2019-ൽ സമർപ്പിച്ചതിനാൽ അവ പരിഗണിക്കാൻ പാടില്ലായിരുന്നുവെന്ന് ബോധിപ്പിക്കാൻ അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ആത്മാർത്ഥമായ ശ്രമം നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. എന്നിരുന്നാലും, ഹൈക്കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള നടപടിക്രമങ്ങളിൽ കാലതാമസം സംബന്ധിച്ച വിഷയം ഒരിക്കലും ഉന്നയിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്നും ഈ കോടതിക്ക് മുമ്പാകെയുള്ള പ്രത്യേക അനുമതി ഹർജിയിൽ അത് ഒരു കാരണമായി ഉന്നയിച്ചിട്ടില്ലെന്നും എതിർകക്ഷികൾക്ക് വേണ്ടി ഹാജരായ അഭിജ്ഞനായ അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. ദേവാഷിഷ് ഭരുക്ക തന്റെ വാദങ്ങളിൽ ശരിയായി ഉദ്ബോധിപ്പിച്ചു. **പട്ന ഹൈക്കോടതി vs മദൻ മോഹൻ പ്രസാദ്**[36] എന്ന കേസിൽ, ജസ്റ്റിസ് ജെ.എം. പഞ്ചാൽ മുഖേന ഈ കോടതിയിലെ രണ്ടംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് ഇപ്രകാരം വിധിച്ചു:

> "19. എതിർകക്ഷി 10-11-1990-ന്, അതായത് സർവീസിൽ നിന്ന് വിരമിച്ചതിന് ഏഴ് വർഷത്തിന് ശേഷം, റിട്ട് ഹർജി സമർപ്പിച്ചുവെന്നും അതിനാൽ, ഡിലേ ആൻഡ് ലാച്ചസ് എന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ റിട്ട് ഹർജി തള്ളേണ്ടതായിരുന്നുവെന്നും അപ്പീൽവാദിക്ക് വേണ്ടി ഉന്നയിച്ച വാദം അംഗീകരിക്കാൻ കഴിയില്ല. അപ്പീൽവാദി ഹൈക്കോടതിയിൽ അത്തരമൊരു കാര്യം വാദിച്ചതായി അപവദിത

36 (2011) 9 SCC 65.

വിധിന്യായത്തിൽ എവിടെയും കാണിക്കുന്നില്ല. ഡിലേ ആൻഡ് ലാച്ചസ് എന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വിഷയം ഹൈക്കോടതിയിൽ വാദിച്ചതായും എന്നാൽ അപവദിത വിധിന്യായം പുറപ്പെടുവിച്ചപ്പോൾ ഹൈക്കോടതി അത് പരിഗണിച്ചില്ല എന്ന ഒരു പരാതിയും എസ്.എൽ.പി.-യുടെ മെമ്മോറാണ്ടത്തിൽ ഉന്നയിച്ചിട്ടില്ല."

കൂടാതെ, എതിർകക്ഷിയുടെ റിട്ട് ഹർജി യോഗ്യതയുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ നിയമപരമായി നിലനിൽക്കുന്നതാണെന്ന് ഹൈക്കോടതി വിധിച്ചാൽ, ഡിലേ ആൻഡ് ലാച്ചസ് എന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം ഈ കോടതി ഇടപെടരുതെന്നും ശ്രീ ഭരുക്ക വാദിച്ചു. ജസ്റ്റിസ് എസ്.ബി. സിൻഹ മുഖേന മൂന്നംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് താഴെപ്പറയുന്ന പ്രകാരം വിധിച്ച **ദയാൽ സിംഗ് vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ**[37] എന്ന കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ വിധിന്യായം ഇതിനെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നു:

"41. എതിർകക്ഷികൾ എട്ട് വർഷത്തെ കാലാവധിക്ക് ശേഷം ഒരു റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്തതിനാൽ, അത് പരിഗണിക്കേണ്ടതില്ലായിരുന്നു എന്ന് വാദിച്ചു. പ്രാഥമികമായി ഡിലേ ആൻഡ് ലാച്ചസ് എന്നതിന്റെ പ്രശ്നം റിട്ട് കോടതി പരിഗണിക്കേണ്ട ഒരു വിഷയമാണ്. എതിർകക്ഷികളുടെ ഭാഗത്തുനിന്ന് ഡിലേ ആൻഡ് ലാച്ചസ് ഉണ്ടായിട്ടും റിട്ട് കോടതി അതിന്റെ അധികാരപരിധി വിനിയോഗിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ, പ്രത്യേകിച്ച് അപവദിത വിധി നിയമപരമായി നിലനിൽക്കുന്നതാണെന്ന് കോടതി കണ്ടെത്തുമ്പോൾ, ആ അടിസ്ഥാനത്തിൽ മാത്രം ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് റദ്ദാക്കാൻ ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഈ കോടതിക്ക് അവകാശമില്ല."

കാലതാമസത്തിന്റെ ഫലം സംസ്ഥാനത്തിന് ദോഷകരമായി അതിന്റെ നിലപാട് മാറ്റുന്നതിലേക്ക് അതിനെ നയിച്ചുവെന്ന് അതിന് വാദിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്ന് ശ്രീ ഭരുക്ക വാദിക്കുന്നത് ശരിയാണ്. റിട്ട് നടപടികൾ ആരംഭിക്കുന്നതിലെ കാലതാമസത്തിന്റെ ഫലമായി മൂന്നാം കക്ഷികളെ ബാധിച്ചേക്കാവുന്ന ഒരു കേസുമല്ല ഇത്. ജസ്റ്റിസ് എസ് രാജേന്ദ്ര ബാബു മുഖേന രണ്ടംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ച് താഴെപ്പറയുന്ന പ്രകാരം അഭിപ്രായപ്പെട്ട **ഹിന്ദുസ്ഥാൻ പെട്രോളിയം കോർപ്പറേഷൻ ലിമിറ്റഡ് vs ഡോളി ദാസ്**[38] എന്ന കേസ് ഈ സമർപ്പണത്തെ പിന്തുണയ്ക്കുന്നു:

"8. റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിൽ എതിർകക്ഷിയുടെ പോരായ്മകളെക്കുറിച്ചുള്ള തർക്കത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, സമയക്കുറവ് മൂലമോ മറ്റേ കക്ഷിയുടെ നിഷ്ക്രിയത്വം മൂലമോ അപ്പീൽവാദിയുടെ നിലപാട് പിൻവലിക്കാൻ കഴിയാത്ത വിധത്തിൽ വളരെയധികം മാറ്റിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ, കാലതാമസം മാത്രം നിവൃത്തിക്കുള്ള

37 (2003) 2 SCC 593.
38 (1999) 4 SCC 450

അവകാശവാദത്തെ പരാജയപ്പെടുത്തില്ല. ഈ വശം,, കേസിന്റെ വസ്തുതകളുടെ പരിശോധനയെ ആശ്രയിക്കുകയും ഹൈക്കോടതിയിൽ അത്തരമൊരു വാദം ഉന്നയിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ, ആദ്യമായി ഈ കോടതിയുടെ മുമ്പാകെ അത്തരമൊരു വാദം ഉന്നയിക്കാൻ അപ്പീൽവാദികളെ അനുവദിക്കുന്നത് ഉചിതമല്ല. കൂടാതെ, പുതുക്കൽ ഓപ്ഷൻ പ്രയോഗിച്ച കാലയളവ് അവസാനിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് കോടതി ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. അത്തരമൊരു കാലയളവ് നിലനിൽക്കുമ്പോൾ, അപ്പീൽവാദികൾക്ക് ഓപ്ഷൻ പ്രയോഗിക്കാൻ കഴിയില്ലെന്നും അതിനാൽ, പിന്നീടുള്ള ഘട്ടങ്ങളിൽ പോലും ഹൈക്കോടതിയുടെ അധികാരപരിധി പ്രയോഗിക്കാമെന്നും എതിർകക്ഷിക്ക് തീർച്ചയായും പരാതി നൽകാം. കൂടാതെ, നിവൃത്തിക്കായി ഹൈക്കോടതിയെ സമീപിക്കുന്നതിലെ ഈ കാലതാമസം കാരണം അപ്പീൽവാദികൾ ഒരു തരത്തിലും അനാവശ്യ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ നേരിടുന്നില്ല."

ഈ വിഷയത്തിൽ, വിധിന്യായം നിയമപരമായി സുസ്ഥിരമായ തത്വങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ളതായിരിക്കുമ്പോൾ, കാലതാമസം മാത്രം കാരണം ഹൈക്കോടതിയുടെ വിധിന്യായത്തിൽ ഇടപെടാൻ ഈ കോടതി ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. റിട്ട് ഹർജിക്കാരന്റെ നിഷ്ക്രിയത്വമോ കാലതാമസമോ കാരണം സംസ്ഥാനത്തിന്റെ നിലപാട് പിൻവലിക്കാൻ കഴിയാത്ത തരത്തിൽ മാറ്റിയിട്ടില്ലെങ്കിൽ, റിട്ട് ഹർജി ഫയൽ ചെയ്യുന്നതിൽ എതിർകക്ഷി കാണിക്കുന്ന കാലതാമസം അവകാശവാദത്തെ പരാജയപ്പെടുത്താൻ പാടില്ല. ഈ കേസിൽ എതിർകക്ഷിക്ക് നിവൃത്തി അനുവദിക്കണമെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളതായി സംസ്ഥാനം വാദിക്കുകയോ അപേക്ഷിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. അവസാനമായി, ഭൈലാൽ ഭായ് (മേൽപരാമർശം), സുഗൻമാൽ (മേൽപരാമർശം) എന്നീ കേസുകളിലെ തീരുമാനങ്ങൾ നിയമവിരുദ്ധമായി ശേഖരിച്ച നികുതിയുടെ റീഫണ്ട് തേടുന്ന ഒരു ഹർജിക്കാരനുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്. നിലവിലെ കേസിൽ, അത്തരമൊരു സാഹചര്യത്തെക്കുറിച്ച് കോടതിക്ക് ആശങ്കയില്ല. പകരം, അവരുടെ ന്യായമായ പ്രതീക്ഷകൾ നിറവേറ്റാത്തതിലേക്ക് നയിച്ച സംസ്ഥാന നടപടികളിലെ ഏകപക്ഷീയത മൂലമാണ് ഹർജിക്കാരൻ ഈ കോടതിയെ സമീപിച്ചിരിക്കുന്നത്.

(iii) അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണത്തിന്റെ എതിർവാദം

49. അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണത്തിന്റെ വാദം കോടതി അംഗീകരിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല - ഡ്യൂട്ടി അടച്ചതിനാൽ ഹൈക്കോടതി റീഫണ്ട് ഉത്തരവിട്ടിട്ടില്ല. എതിർകക്ഷിക്ക് അടച്ച അധിക ഡ്യൂട്ടിയുടെ ക്രമീകരണം നിഷേധിക്കാൻ കഴിയില്ല. കൂടാതെ, റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ആയി അവകാശപ്പെടുന്ന തുക എതിർകക്ഷി ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറിയോ എന്ന് ഹൈക്കോടതിയിൽ എതിർകക്ഷി വാദിച്ചിട്ടില്ലെന്ന സംസ്ഥാനത്തിന്റെ

വാദം വസ്തുതാപരമായി തെറ്റാണ്. ഹൈക്കോടതിയിൽ സമർപ്പിച്ച റിട്ട് ഹർജിയിൽ, സംസ്ഥാനം ഇതിലെ എതിർകക്ഷിയിൽ നിന്ന് ഈടാക്കിയ വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ വ്യത്യസ്ത തുകയുടെ ബാധ്യത നേരിട്ടോ അല്ലാതെയോ മറ്റേതെങ്കിലും രീതിയിലോ ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറിയിട്ടില്ലെന്ന് എതിർകക്ഷി പ്രത്യേകം വാദിച്ചു. എതിർകക്ഷിയുടെ റിട്ട് ഹർജിയിലെ വാദത്തിന്റെ പ്രസക്തമായ ഭാഗം ഇപ്രകാരമാണ്:

> "41. ഈ ഘട്ടത്തിൽ, എതിർകക്ഷിയായ-സംസ്ഥാനം ഹർജിക്കാരനിൽ നിന്ന് ഈടാക്കുന്ന വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ വ്യത്യസ്ത തുകയുടെ ഭാരം നേരിട്ടോ അല്ലാതെയോ മറ്റേതെങ്കിലും രീതിയിലോ അതിന്റെ ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറിയിട്ടില്ല എന്ന കാരണത്താൽ വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50% തുക ഹർജിക്കാരന് തിരികെ നൽകിയാൽ അത് ഹർജിക്കാരന്റെ അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണത്തിന് കാരണമാകില്ലെന്ന് വളരെ വിനീതമായി പ്രസ്താവിക്കുകയും സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
>
> 42. ഈ കാലയളവിൽ എതിർകക്ഷിയായ-ജാർഖണ്ഡ് സംസ്ഥാനം വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 100% ഹർജിക്കാരനിൽ നിന്ന് ഈടാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനാൽ, വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ 50% അധികമായി ഹർജിക്കാരൻ സ്വന്തം പോക്കറ്റിൽ നിന്ന് വഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അതിന്റെ ഭാരം ഹർജിക്കാരന് ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറാൻ കഴിയില്ലെന്നും വളരെ വിനീതമായി പ്രസ്താവിക്കുകയും സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
>
> 43. ഹർജിക്കാരൻ സ്പോഞ്ച് അയൺ, എം.എസ്. ബില്ലറ്റ് എന്നിവയുടെ നിർമ്മാതാവാണെന്നും, പ്രസ്തുത ഉൽപ്പന്നത്തിന്റെ വില വിപണി നിയന്ത്രിതവും വിപണിയാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നതുമാണെന്നും വളരെ വിനീതമായി പ്രസ്താവിക്കുകയും സമർപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അന്തിമ ഉൽപ്പന്നം വിൽക്കുമ്പോൾ ഹർജിക്കാരന് ലഭിക്കുന്ന മൊത്ത ലാഭത്തെ ബാധിക്കുന്ന തരത്തിൽ സ്വന്തം പോക്കറ്റിൽ നിന്ന് എടുത്തതായിരുന്നു ഹർജിക്കാരൻ വൈദ്യുതി തീരുവ അടച്ചത്. വൈദ്യുതി തീരുവയുടെ ബാധ്യത ഹർജിക്കാരൻ ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറിയിട്ടില്ലെന്ന് ഇവിടെ വ്യക്തമായി ആവർത്തിക്കുന്നു."

മഹത്ലാൽ ഇൻഡസ്ട്രീസ് (മേൽപരാമർശം) കേസിലെ ഈ കോടതിയുടെ ഒമ്പതംഗ ജഡ്ജിമാരുടെ ബെഞ്ചിന്റെ തീരുമാനത്തെ ഹർജിക്കാരൻ ആശ്രയിക്കുന്നത് സംബന്ധിച്ച്, തനിക്കും അഭിജ്ഞരായ മറ്റ് നാല് ജഡ്ജിമാർക്കും വേണ്ടി സംസാരിക്കുന്ന ജസ്റ്റിസ് ബി.പി. ജീവൻ റെഡ്ഡിയുടെ താഴെപ്പറയുന്ന പ്രകാരമുള്ള ഭൂരിപക്ഷ അഭിപ്രായ വിധിയെ സൂചിപ്പിക്കാൻ ഈ കോടതി ആഗ്രഹിക്കുന്നു:

"108(iii). മുകളിലുള്ള നിർദ്ദേശം (i)-ൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ നിയമത്തിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പ്രകാരമോ അല്ലെങ്കിൽ മുകളിലുള്ള നിർദ്ദേശം(ii)-ൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിൽ ഒരു വ്യവഹാരത്തിലൂടെയോ റിട്ട് ഹർജിയിലൂടെയോ നടത്തിയ റീഫണ്ടിനായുള്ള ഒരു അവകാശവാദം, ഹർജിക്കാരൻ/വാദി മറ്റൊരു വ്യക്തിക്ക്/മറ്റ് വ്യക്തികൾക്ക് തീരുവയുടെ ബാധ്യത കൈമാറിയിട്ടില്ലെന്ന് ആരോപിക്കുകയും സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്താൽ മാത്രമേ വിജയിക്കാൻ കഴിയൂ. സാഹചര്യതിനനുസൃതമായി, തീരുവയുടെ ബാധ്യത അദ്ദേഹം കൈമാറിയിട്ടില്ലെന്ന് സ്ഥാപിക്കുമ്പോഴോ അല്ലെങ്കിൽ അങ്ങനെ കൈമാറിയിട്ടില്ലാത്ത പരിധി വരെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ റീഫണ്ടിനുള്ള അവകാശവാദം അനുവദിക്കപ്പെടും/തീരുമാനിക്കപ്പെടും. പുനഃസ്ഥാപനത്തിനുള്ള അവകാശവാദം ഭരണഘടനാപരമായ ഒരു നിർബന്ധമായി കണക്കാക്കപ്പെട്ടാലും അല്ലെങ്കിൽ ഒരു നിയമപരമായ ആവശ്യകതയായി കണക്കാക്കപ്പെട്ടാലും, അത് ഒരു സമ്പൂർണ്ണ അവകാശമോ നിരുപാധിക ബാധ്യതയോ അല്ല, മറിച്ച് വിധിന്യായത്തിൽ വിശദീകരിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ മുകളിൽ പറഞ്ഞ ആവശ്യകതയ്ക്ക് വിധേയമാണ്. തീരുവയുടെ ബാധ്യത കൈമാറിയിരിക്കുന്നിടത്ത്, തനിക്ക് യഥാർത്ഥ നഷ്ടമോ മുൻവിധിയോ അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്ന് അവകാശവാദിക്ക് പറയാൻ കഴിയില്ല. അത്തരമൊരു കേസിൽ, ആത്യന്തികമായി ബാധ്യത വഹിച്ച വ്യക്തിയാണ് യഥാർത്ഥ നഷ്ടമോ ഹാനിയോ അനുഭവിക്കുന്നത്, കൂടാതെ ആ വ്യക്തിക്ക് മാത്രമേ അതിന്റെ റീഫണ്ട് നിയമപരമായി അവകാശപ്പെടാൻ കഴിയൂ. എന്നാൽ ഒരു വ്യക്തി മുന്നോട്ട് വരാതിരിക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും കാരണത്താൽ അയാൾക്ക് തുക തിരികെ നൽകാൻ കഴിയാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, ആ തുക സംസ്ഥാനം, അതായത് ജനങ്ങൾ, നിലനിർത്തുന്നത് ന്യായവും ഉചിതവുമാണ്. അത്തരമൊരു നിർദ്ദേശത്തിൽ അധാർമികതയോ അനുചിതത്വമോ ഉൾപ്പെടുന്നില്ല.

അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണ സിദ്ധാന്തം നീതിയുക്തവും പ്രയോജനകരവുമായ ഒരു സിദ്ധാന്തമാണ്. ഒരു വ്യക്തിക്കും രണ്ട് ഭാഗത്ത് നിന്നും തീരുവ ഈടാക്കാൻ ശ്രമിക്കാൻ കഴിയില്ല. മറ്റൊരു വിധത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, നിയമത്തിന് വിരുദ്ധമായി അയാളിൽ നിന്ന് അത് ഈടാക്കിയതിന്റെ പേരിൽ അയാൾക്ക് ഒരു വശത്ത് വാങ്ങുന്നയാളിൽ നിന്ന് തീരുവ ഈടാക്കാനും അതേ തീരുവ സംസ്ഥാനത്തിൽ നിന്ന് ഈടാക്കാനും കഴിയില്ല. കോടതിയുടെ അധികാരം ഒരു വ്യക്തിയെ അന്യായമായി സമ്പന്നനാക്കുന്നതിന് ഉപയോഗിക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചുള്ളതല്ല."

ഈ കേസിൽ, ഈ കോടതി മുമ്പ് വിധിച്ചതുപോലെ, മുകളിൽ പറഞ്ഞ പദപ്രയോഗം പ്രയോഗിക്കാൻ, നിലവിലെ എതിർകക്ഷി രണ്ട് ഭാഗത്ത് നിന്നും വൈദ്യുതി തീരുവ

ഈടാക്കിയിട്ടില്ല. തൽഫലമായി, നിലവിലുള്ള കേസിന്റെ വസ്തുതകൾക്ക് ഈ സിദ്ധാന്തത്തിന് യാതൊരു പ്രയോഗവുമില്ല.

50. ഇന്ത്യൻ കൗൺസിൽ ഫോർ എൻവിറോ-ലീഗൽ ആക്ഷൻ vs യൂണിയൻ ഓഫ് ഇന്ത്യ[39] എന്ന കേസിൽ, ജസ്റ്റിസ് ദൽവീർ ഭണ്ഡാരി മുഖേന സംസാരിച്ച ഈ കോടതിയിലെ രണ്ടംഗ ബെഞ്ച്, അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണത്തിന്റെ ചേരുവകൾ ഇനിപ്പറയുന്ന രീതിയിൽ വിശദീകരിച്ചു:

> "152. മറ്റൊരാളുടെ നഷ്ടത്തിനുവേണ്ടി അന്യായമായി ഒരു ആനുകൂല്യം നിലനിർത്തൽ, അല്ലെങ്കിൽ നീതിയുടെയോ സമത്വത്തിന്റെയോ നല്ല മനസ്സാക്ഷിയുടെയോ അടിസ്ഥാന തത്വങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായി മറ്റൊരാളുടെ പണമോ സ്വത്തോ നിലനിർത്തൽ എന്നതാണ് "അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണം" എന്നാണ് കോടതി നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഒരു വ്യക്തിക്ക് ഒരു ആനുകൂല്യം ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അയാൾ സമ്പന്നനാകുന്നു, കൂടാതെ ആനുകൂല്യം നിലനിർത്തുന്നത് അന്യായമാണെങ്കിൽ അയാൾ അന്യായമായി സമ്പന്നനാകുന്നു. നീതിയിലും സമത്വത്തിലും മറ്റൊരാളുടേതായ പണമോ ആനുകൂല്യങ്ങളോ അയാൾ കൈവശം വയ്ക്കുകയും നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ ഒരു വ്യക്തിയുടെ അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണം സംഭവിക്കുന്നു."

നിലവിലെ കേസിന്റെ വസ്തുതകൾക്ക് ഈ നിർവചനം ബാധകമാക്കുമ്പോൾ, എതിർകക്ഷി വൈദ്യുതി തീരുവ ഉപഭോക്താക്കൾക്ക് കൈമാറുകയും തുടർന്ന് 50 ശതമാനം റിബേറ്റ് വഴി ലഭിക്കുന്ന റീഫണ്ട് സ്വന്തം പോക്കറ്റിൽ നിലനിർത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നെങ്കിൽ അന്യായമായ സമ്പുഷ്ടീകരണ സിദ്ധാന്തം ആകർഷിക്കപ്പെടുമായിരുന്നു. ഇത് വസ്തുതാപരമായ നിലപാടാണെന്ന് തെളിയിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല, അതിനാൽ, സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ പ്രയോഗത്തിൽ എതിർകക്ഷിക്ക് നിവൃത്തി നിഷേധിക്കാൻ കഴിയില്ല.

ഐ. ഉപസംഹാരം

51. വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്നുള്ള റിബേറ്റ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ പ്രതിക്ക് അർഹതയുണ്ടോ എന്ന ചെറിയ പ്രശ്നത്തിന്, ഉണ്ട് എന്നാണ് ഉത്തരം. എന്നിരുന്നാലും, 2011-12 സാമ്പത്തിക വർഷത്തേക്ക് ഇളവ്/കിഴിവ് ലഭിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അർഹതയില്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണ്. 2012-ലെ വ്യാവസായിക നയത്തിലെ ഖണ്ഡം 35.7(ബി) പ്രകാരം, ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചതിന് ശേഷമുള്ള സാമ്പത്തിക വർഷം മുതൽ അവകാശം ലഭിക്കും. എതിർകക്ഷി 2011 ഓഗസ്റ്റ് 17-ന് ഉത്പാദനം ആരംഭിച്ചു. അതിനാൽ, 2012-13, 2013-14

39 (2011) 8 SCC 161.

സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിലേക്കുള്ള ഹൈക്കോടതിയുടെ ഉത്തരവ് സ്ഥിരീകരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അവസാനമായി, ഈ വിധിന്യായത്തിൽ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന കാരണങ്ങളാൽ വൈദ്യുതി തീരുവയിൽ നിന്ന് ഇളവ് ലഭിക്കാൻ എതിർകക്ഷിക്ക് അർഹതയുണ്ടെന്ന ഹൈക്കോടതിയുടെ നിഗമനത്തോട് ഈ കോടതി യോജിക്കുന്നു. കൂടാതെ, അനുവദിച്ച ഇളവ് 2012-13, 2013-14 സാമ്പത്തിക വർഷങ്ങളിൽ മാത്രമായി പരിമിതപ്പെടുത്തും. മുകളിൽ പറഞ്ഞ നിബന്ധനകളിൽ അപ്പീലുകൾ തീർപ്പാക്കപ്പെടും. ചെലവുകൾ സംബന്ധിച്ച് ഒരു ഉത്തരവുമില്ല.

52. പരിഗണനയിലിരിക്കുന്ന അപേക്ഷ(കൾ), എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ, അവ തീർപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു.

അപ്പീലുകൾ തീർപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു.

അങ്കിത് ഗ്യാൻ